अनन्त कुमार गौतम
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

बागचौर नगरपालिका

स्वास्थ्य संकट एवं विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

(Health Emergency, Disaster Preparedness and Response Plan- Bagchaur Municipality)

बागचौर नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

सल्यान कर्णाली प्रदेश, नेपाल

२०७९

सम्पादक मण्डल

प्रकाशकः- स्वास्थ्य वपद् ब्यवस्थापन स मति, बागचौर नगरपा लका सल्यान

फोन नं.: ०८८४१२०३५

इमेलः ito.bagchaurmun@gmail.com info@bagchaurmun.gov.np

सर्वा धकारः स्वास्थ्य वपद् व्यबस्थापन स मति, बागचौर नगरपा लका सल्यान

प्रा व धक सहयोग

स्वास्थ्यको ला ग सक्षम प्रणाली, सल्यान

योजना मस्यौदा तयारी कार्यदलः

संयोजक

श्री अनन्त कुमार गौतम

सदस्यहरु

श्री हरी बहादुर कठायत   स्वास्थ्य शाखा प्रमुख

श्री तिर्थ राज डाँगी   सूचना प्र व ध अ धकृत

श्री डल्ली बहादुर घर्ती   वपद् व्यवस्थापन शाखा प्रमुख

श्री प्रदिप ड.सी.   आ र्थक वकास शाखा प्रमुख

प्रकाशन मतिः २०७९।०६।१५

बागचौर नगरपा लका नगर कार्यपा लकाको कार्यालय
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

भू मका

देशमा संघीय लोकतान्त्रीक गणतन्त्रको स्थापना पश्चात तीन तहको सरकार संञ्चालन भए संगै स्थानीय सरकारको रुपमा स्थानीय तह यस बागचौर नगरपालिले नगरका वासीन्दाहरुको समग्र विकासको निम्ति अहम् भूमिका निर्वाह गर्दै आईरहेको छ । बढ्दो जनसंख्या, गाउँवासीको अपेक्षा तथा आवश्यक्तालाई मध्यनजर गर्दै विकास निर्माणका कार्यहरु प्राथमिकारण गरी दृढताका साथ नगरपालिकाले सञ्चालन गर्दै आईरहेको छ ।

नेपालको भौगोलीक अवस्थाले गर्दा देश विभिन्न किसिमका विपद्को जोखिममा रहेको छ र यस बागचौर नगरपालिका पनि जोखिममा रहेको कुरा सर्व विदितै छ । यस नगरपालिकाका प्राय वस्तिहरु अग्ला पहाडदरिख खोलाका किनारसम्म अविस्थत रहेका छन् जस्ले गर्दा वर्षेनि जस्तो बाढी र पहिरो जस्ता प्रकोप जाने हुँदा स्थानीय त्रसित भईरहेका छन् भने यसबाट उत्पन्न गर्ने स्वास्थ्य समस्याहरु पनि टड्कारो रुपमा देखिने गरेका छन् । यस प्रकारका प्रकोपबाट यस बागचौर नगरपालिका ले मानविय क्षति भोग्नुका साथै ठुलो आर्थिक क्षति पनि व्यहोर्दै आईरहेको छ। त्यस्तै कोभिड - १९ जन्य महामारीले करीब २ वर्ष गाउँपालिकामा त्रास श्रृजना गर्नुका साथै मानविय असर र आर्थिक क्षति पुर्याएको छ ।

नगरपालिकाको स्वास्थ्य संकट तथा विपद् जोखिम न्यूनिकरणकालागि गाउँपालिकासंग विशेष कार्ययोजना नहुँदा यस्ता स्वास्थ्य संकट तथा विपद्को जोखिम न्यूनिकरण गर्न र प्रतिकार्यकोलागि असहज भएकाले हामीले स्वास्थ्य संकट तथा विपद् जोखिम न्यूनिकरण प्रतिकार्य योजनाको आवश्यक्ता महसुस गरेका छौं र यो कार्ययोजना स्वास्थ्यको लागि सक्षम प्रणालीको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा संयुक्त रुपमा विभिन्न चरणहरु सम्पन्न गर्दै निर्माण भएको छ । यस स्वास्थ्य संकट तथा विपद् जोखिम न्यूनिकरण प्रतिकार्य योजनाले आगामि दिनमा यस्ता प्रकारको विपद्वाट हुने क्षति तथा जोखिमलाई न्यूनिकरण गर्न र समयमै प्रतिकार्य गर्नको लागि महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने छ भन्ने कुरामा म पूर्ण रुपमा विश्वस्त छु ।

यस नगरपालिकाको स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना निर्माण तथा तर्जुमा गर्नको लागि अग्रपंक्तिमा रहेर प्राविधिक सहयोग गर्नुहुने अमेरिकी अन्र्तराष्ट्रिय विकास नियोग (यू. एस. ए.आई. डी.) को आर्थिक सहयोगमा सञ्चालीत स्वास्थ्यको लागि सक्षम प्रणाली कार्यक्रमका प्रतिनिधि श्री हरिलाल ढकाल तथा विपद व्यवस्थापन फोकल पर्सन लगायतका सम्पूर्ण प्रतिनिधिलाई विषेश धन्यवाद दिन चाहन्छु । साथै योजना तर्जुमाको क्रममा मस्यौदा समितिमा रहेर काम गर्नुहुने सम्पूर्ण मस्यौदा समितिका सदस्यहरु, संकटासन्नता लेखाजोखा तथा विभिन्न चरणको मस्यौदा निर्माण प्रक्रियामा संलग्न वडाध्यक्ष, नगरपालिका प्रतिनिधि, नेपाल प्रहरी र अन्य सहयोगी निकायलाई धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

....

जनकराज गौतम

नगर प्रमुख

बागचौर नगरपालिका

अनन्त कुमार गौतम
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

विषयसूची

खण्ड एक : प्रारम्भिक १

१.१ पृष्ठभूमि १

१.२ योजनाको उद्देश्य १

१.३ योजना तर्जुमा प्रक्रिया २

१.४ योजना तर्जुमा एवम् कार्यान्वयनका आधारभूत मान्यता २

खण्ड दुई : विपद् जोखिम व्यवस्थापनको अवस्था ४

२.१ बागचौर नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय ४

२.२ विपद्का घटना एवम् क्षति विश्लेषण ६

२.३ बागचौर नगरपालिका प्रमुख र प्राथमिकतामा रहेका प्रकोपहरू १०

२.४ प्रकोपको मौसमी विश्लेषण १२

२.५ सामाजिक सङ्कटासन्नता विश्लेषण १३

२.६ प्रकोप सङ्कटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषण १४

२.७ सम्भावित विपद् जोखिम विश्लेषण १५

२.८ विपद्को अनुमानित परिदृष्य १८

२.९ नगरपालिकाको क्षमता विश्लेषण १९

२.१० विषयक्षेत्र तथा कार्य जिम्मेवारी २२

२.१०.१ समन्वय, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र २२

२.१०.२ प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य तथा पोषण क्षेत्र २३

२.१०.३ आपत्कालीन आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री एवम् बन्दोबस्ती विषय क्षेत्र २३

२.१०.४ खानेपानी, सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन विषय क्षेत्र २३

२.१०.५ संरक्षण तथा आपत्कालीन शिक्षा विषय क्षेत्र २४

२.१०.६ विपद् लेखाजोखा एवम् सूचना व्यवस्थापन विषय क्षेत्र २४

२.१०.७ जीविकोपार्जन, पुनर्स्थापना तथा शीघ्र पुनर्लाभ विषय क्षेत्र २५

खण्ड तीन : पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २६

३.१ सामान्य पूर्वतयारी योजना २६

३.२ पूर्वानुमानमा आधारित पूर्वतयारी योजना २८

३.३ आपत्कालीन प्रतिकार्य (कार्यविधि) योजना ३३

३.३.७ विपद् लेखाजोखा एवम् सूचना व्यवस्थापन विषय क्षेत्र ४०

खण्ड चार : स्वास्थ्य संकट पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना ४१

४.१ स्वास्थ्य संकट पूर्वतयारी कार्ययोजना ४२
४.२ स्वास्थ्य संकट प्रतिकार्य कार्ययोजना ४४
खण्ड पाँच : कार्यान्वयन अनुगमन तथा सिकाई योजना ४६
५.१ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको कार्यान्वयन रणनीति ४६
५.२ स्रोत साधनको व्यवस्थापन ४७
५.३ क्षमता विकास रणनीति र योजना ४७
५.४ अन्य निकायसँगको समन्वय र सहकार्य ४८
५.५ अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सिकाई ४९
५.५.१ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति ४९
५.५.२ लक्ष्य र सूचकहरू ५०
अनुसूची-१ : स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिमा विद्यमान पदाधिकारीहरूको विवरण ५३
अनुसूची-२ : सरोकारवाला निकायको पहिचान तालिका ५४
अनुसूची-३ : विषयगत क्षेत्रको विवरण ५५
अनुसूची-४ : उपलब्ध स्रोत साधनहरूको विवरण ५८
अनुसूची-४: अनुगमन तथा मूल्याङ्कन फारम ६०

खण्ड एक : प्रारम्भिक

१.१ पृष्ठभूमि

विपद जोखीम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको मूलभूत उद्देश्य विपद्बाट हुने मृत्युदर तथा प्रभावितहरुको सङ्ख्या उल्लेख्य रूपमा घटाउनु, अन्य विपद् वा महामारीका कारण उत्पन्न हुनसक्ने स्वास्थ्य संकटको रोकथाम एवम् व्यवस्थापन गरी मानवीय क्षति न्यूनीकरण गर्नु, कृषि उद्योग, सडक, सञ्चार, खानेपानी एवम् सरसफाईका संरचना तथा स्वास्थ्य र शिक्षाका पूर्वाधार एवम् सेवामा विपद्का कारणबाट हुने क्षति तथा नोक्सानी घटाउँदै तिनीहरूको उत्थानशीलता बढाएर विकासको दीगोपनालाई स्थायित्व दिनु र विकास तथा पूर्वाधार निर्माणमा गरिएको लगानीलाई सुरक्षित गर्नु हो । तीनवटै तहका सरकारको अधिकार बाँडफाट सम्बन्धी संवैधानिक व्यवस्था, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यावस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १७ (२) तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यावस्थापन नियमावली, २०७५ को दफा ८ (१) एवम् स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ (२) न तथा ११ (४) ख (१५) र स्वास्थ्य सेवा ऐन २०७५ को दफा ४८ मा प्रवन्ध गरिए बमोजिम स्थानीय तहको विपद् एवम् स्वास्थ्य संकट व्यवस्थापन सम्बन्धमा तोकिएको काम कर्तव्य र अधिकार एवम् विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्वस्थापन राष्ट्रिय नीति, २०७५ तथा रणनीतिक कार्ययोजना, २०१८-२०३० को लक्ष्य र मार्गदर्शन एवम् नीतिगत र कानूनी आधार र विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन, २०६७ को पहिलो संशोधन २०७६ ले तय गरेको विधि र प्रकृया बमोजिम नगरको स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् प्रतिकार्यलाई चुस्त तथा प्रभावकारी बनाउन र त्यसको लागि आवश्यक पूर्वतयारी गर्न यस बागचौर नगरपालिकाको स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गरिएको छ।

१.२ योजनाको उद्देश्य

विपद् एवम् स्वास्थ्य संकटको समयमा प्रभावितहरुको जीवन रक्षा सम्पत्ति तथा जनधनको सुरक्षा र संरक्षण गरी मानवीय संकटको सामना तथा प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्न स्थानीय स्रोत साधन र प्रविधिको उपयोग गर्दै आघातमा परेका व्यक्ति तथा समुदायलाई उचित मानवीय सहायता सुनिश्चित गर्नु र प्रकोपको रोकथाम तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि नगरको स्रोत साधन एवम् क्षमता वृद्धि गर्दै विपद् जोखिम तथा स्वास्थ्य संकट व्यवस्थापन पद्धति, संरचना र प्रकृयालाई जवाफदेहीपूर्ण ढंगले परिचालन एवम् कार्यान्वयन गरी बागचौर नगरपालिकालाई उत्थानशील तथा सुरक्षित नगरको रूपमा विकास गर्नु यस योजनाको प्रमुख उद्देश्य हो भने यसका विशिष्ट उद्देश्यहरु निम्नानुसार रहेका छन् ।

१. स्वास्थ्य संकट एवम् विपद्बाट हुने क्षति तथा नोक्सानी घटाउनु र प्रभावित हुने व्यक्ति, परिवार तथा समुदायलाई उपयुक्त मानवीय सहायता सुनिश्चित गर्नु ।

२. नगरपालिकामा स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा पूर्वतयारीका गतिविधिहरूलाई व्यवस्थित र समन्वयात्मक रूपमा कार्यान्वयन गर्नु ।

३. स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् प्रतिकार्य तथा पूर्वतयारीका लागि स्थानीय साधन स्रोतको अधिकतम् परिचालन गर्नु ।

४. विपद् पूर्वतयारीलाई प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गरी विपद् पछि उद्धार राहतका लागि हुने खर्च घटाउनु ।

५. विभिन्न सरोकारवाला निकाय तथा संस्थाहरूसँगको समन्वय र सहकार्यमा नगरको स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् प्रतिकार्य पद्धति, संरचना तथा समग्र क्षमता सुदृढ गर्नु ।

६. विषयगत क्षेत्रका आधारमा नगरको विपद् न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन क्षमता बढाउँदै क्षेत्रगत तथा नियमित विकास कार्यक्रम मार्फत स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् जोखिम न्यूनीकरणलाई निरन्तरता दिनु।

१.३ योजना तर्जुमा प्रक्रिया

बागचौर नगरपालिको स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् जोखिम न्यूनीकरण, पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका गतिविधिहरूलाई व्यवस्थित र समन्वयात्मक रूपमा अगाडि वढाउन विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन, २०६७ को पहिलो संशोधन, २०७६ ले तय गरेको प्रकिया बमोजिम तर्जुमाको लागि यस नगरपालिका अन्तर्गत विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना बनाउन ०७८ चैत्र १ गते नगरपालिका विपद् व्यवस्थापन समितिको बैठक आयोजना गरी छलफल गरिएको थियो। यस बैठकले स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्ने निर्णय गऱ्यो । स्वास्थ्यको लागि सक्षम प्रणाली कार्यक्रमले नगरपालिकालाई स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गर्न प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने सहमति बमोजिम नगरपालिका र स्वास्थ्यको लागि सक्षम प्रणालीका प्रतिनिधि रहेको योजना मस्यौदा समिति निर्माण भएको थियो । विधि, प्रक्रिया र कार्यतालिका तय गरी योजना तर्जुमाको प्रक्रिया शुरू गरिएको थियो।

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा प्रक्रिया

१. प्रारम्भिक छलफल र विषयगत क्षेत्रको पहिचान
२. नगरको संकटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखा
३. योजना तर्जुमा बैठक तथा कार्यशाला
४. योजनाको प्रारम्भिक मस्यौदा तयारी
५. सरोकारवालाहरूको बैठक र मस्यौदामाथि छलफल
६. अन्तिम मस्यौदा तयारी र स्वीकृति

नगरविपद् व्यवस्थापन समिति, वडाध्यक्षहरु र अन्य सरोकारवालाहरूबीचमा छलफल गरी नगरपालिकाको सङ्कटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखाको गरियो । यही छलफलबाट विषयगत क्षेत्रको पहिचान गरी सात वटा विषयगत क्षेत्र निर्धारण भइ सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणका आधारमा पूर्वतयारी र प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरू निर्धारण गरिएको थियो । तत् पश्चात विषयगत क्षेत्र र संयुक्त योजना तर्जुमा बैठक सञ्चालन गरी त्यसका आधारमा योजनाको मस्यौदा तयार भइ सम्पुर्ण सरोकारवालाहरूको बैठकमा मस्यौदामाथि छलफल र पृष्ठपोषण लिइएको थियो । प्राप्त पृष्ठपोषण समेतलाई समेटेर बागचौर नगरपालिकाको स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७९ तर्जुमा गरिएको छ।

१.४ योजना तर्जुमा एवम् कार्यान्वयनका आधारभूत मान्यता

१. नगरपालिका क्षेत्रमा गरिने स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् जोखिम न्यूनीकरण, व्यवस्थापन, पूर्वतयारी, प्रतिकार्य तथा पुनर्निर्माणका सबै गतिविधिहरू नगरपालिकाको नेतृत्वमा हुनेछन् ।

२. विपद् प्रतिकार्य तथा पूर्वतयारी कार्यमा कहिँ कतै रिक्तता हुन नदिन र सन्तुलित कार्यान्वयनको लागि सात वटा विषयगत क्षेत्र (Cluster) को प्रवन्ध गरिएको छ । यस नगरपालिकामा कार्यरत सबै सरोकारवाला निकायहरू तथा संस्थाहरूले आफ्नो कार्यक्षेत्र बमोजिम सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रसँगको समन्वयमा प्रतिकार्य र पूर्वतयारीका गतिविधिहरूमा सहयोग गर्नेछन् ।

३. विपद् पूर्वतयारीको काम, विपद् एवम् स्वास्थ्य संकट प्रतिकार्य तथा मानवीय सहायताका लागि गरिने सहयोग एकद्धार नीति बमोजिम नगरपालिकाको स्वीकृत मापदण्ड र प्रक्रिया अनुसार हुनेछ ।

४. विपद् प्रतिकार्य तथा पूर्वतयारीको काम विषयगत क्षेत्रको समन्वय तथा नगरपालिकाको नेतृत्वमा हुनेछ र लेखाजोखा, सूचना व्यावस्थापन, श्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन एकिकृत पद्धति अनुरूप हुनेछ ।

५. समुदाय, सामाजिक संस्था तथा सरकारी निकायहरूको स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् प्रतिकार्य क्षमता विकास गरी नगरपालिकाको समग्र विपद् व्यवस्थापन क्षमता सुदृढ गरिनेछ ।

६. स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा प्रतिकार्यको काम स्थानीय सरकारको नेतृत्व तथा समन्वय, सामाजिक तथा नागरिक क्षेत्रको सहयोग र नीजि क्षेत्रसँगको साझेदारीमा हुनेछ ।

७ स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी र प्रतिकार्यका गतिविधि तथा मानवीय सहायताका कार्यहरू सुशासनको मान्यता अनुरूप पारदर्शी, सहभागितामूलक र समावेसी हुनेछन् ।

८. स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी, प्रतिकार्य तथा मानवीय सहायताका गतिविधिहरू मानवता, तटस्थता, निष्पक्षता र स्वतन्त्रता जस्ता मानवीयताका मुलभूत सिद्धान्तमा आधारित हुनेछन् ।

९. विपद् जोखिम न्यूनीकरण, पूर्वतयारी, प्रतिकार्य तथा समग्र विपद् एवम् स्वास्थ्य संकट व्यवस्थापनमा उपलब्ध स्थानीय श्रोत तथा जनशक्तिको अधिकतम प्रयोग र परिचालनको नीति लिइनेछ ।

१०. विपद् जोखिम न्यूनीकरणका तथा स्वास्थ्य संकट व्यवस्थापनका प्राथमिकता प्राप्त कार्यहरूलाई क्षेत्रगत विकासका नियमित गतिविधिहरूसँग एकिकृत गरी विकासमा मूल प्रवाहीकरण गर्दै नगरको उत्थानशीलता विकास गरिनेछ

खण्ड दुई : विपद् जोखिम व्यवस्थापनको अवस्था

२.१ बागचौर नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय

पश्चिम नेपालको मध्य पहाडी भुभागमा अवस्थित कर्णाली प्रदेश अन्तर्गत सल्यान जिल्लामा पर्ने बागचौर नगरपालिकाको उत्तरतर्फ पश्चिम रुकुम तथा दार्मा गाउँपालिका, दक्षिणतर्फ छत्रेश्वरी गाउँपालिका, पश्चिमतर्फ सिद्धकुमाख गाउँपालिका तथा शारदा नगरपालिका र पूर्वतर्फ रोल्पा जिल्ला रहेका छन् । यस बागचौर नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफल १६३.१४ बर्ग कि.मि. रहेको छ । विश्व मानचित्रमा यसको अवस्थिति २८°२६ उत्तरी आक्षांशदेखि २८°३१ उत्तरी आक्षांश र ८२° १४ पूर्वी देशान्तरदेखि ८२° २३' पूर्वी देशान्तर सम्म छ । स्थानीय विकास मन्त्रालयले २०७२ आश्विन १ गते धप २६ वटा नयाँ नगरपालिका थप्दा घोषणा भएको यस नगरपालिका समुन्द्र सतहबाट करिब ११०० मिटरदेखि २२०० मिटरको उचाइमा रहेको छ । लौराबाङ्ग शिर भएर बग्ने शारदा नदी यस नगरको प्रमुख नदी हो भने मोखला बाजेको गुफा यहाँको प्रमुख धार्मिक पर्यटकीय स्थल हो । राप्ती अञ्चलको प्रमुख नदी राप्तीको मुहानको रुपमा सुपरिचित बाँफुखोलाको पानीढल पनि यसै नगरमा अवस्थित छ ।

वि.सं. २०६८ को राष्ट्रिय जनगणना पश्चात बागचौर नगरपालिकाद्वारा वि.सं. २०७७ मा घरधुरी सर्वेक्षण गरिएको छ । बागचौर नगरपालिका डिजिटल प्रोफाइल निर्माण गर्न क्रममा उक्त तथ्याङ्क स्मार्ट पालिकाले सर्वेक्षण गरेको हो । सर्वेक्षण, २०७७ अनुसार बागचौर नगरपालिकाको कुल घरधुरी ६८८९ सहित कुल जनसंख्या ३५,११२ रहेको छ । जसमध्ये पुरुष ५०.७८ प्रतिशत (१७,८३१ जना) र महिला ४९.२१ प्रतिशत (१७,२८१ जना) रहेका छन् ।

साविकका गा.वि.स.हरू थारमारे, कोटमौला, कोटबारा, पिपलनेटा, बाफुखोला र शिवरथलाई मिलाएर स्थापना गरिएको यस नगरपालिकामा संघीय संरचना अनुसार कुल १२ वडा रहेका छन् । साविकका गा.वि.स. अनुसार नगरपालिकाको वडा विभाजन तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

पश्चिम नेपालको मध्य पहाडी भुभागमा अवस्थित कर्णाली प्रदेश अन्तर्गत साविक राप्ती अञ्चलको सल्यान जिल्लामा पर्ने बागचौर नगरपालिकाको उत्तरतर्फ पश्चिम रुकुम तथा दार्मा गाउँपालिका, दक्षिणतर्फ छत्रेश्वरी गाउँपालिका, पश्चिमतर्फ सिद्धकुमाख गाउँपालिका तथा शारदा नगरपालिका र पूर्वतर्फ रोल्पा जिल्ला रहेका छन् । यस बागचौर नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफल १६३.१४ बर्ग कि.मि. रहेको छ । विश्व मानचित्रमा यसको अवस्थिति २८° २६÷ उत्तरी आक्षांशदेखि २८° ३१÷ उत्तरी आक्षांश र ८२° १४÷ पूर्वी देशान्तरदेखि ८२° २३÷ पूर्वी देशान्तर सम्म छ । स्थानीय विकास मन्त्रालयले २०७२ आश्विन १ गते थप २६ वटा नयाँ नगरपालिका थप्दा घोषणा भएको यस नगरपालिका समुन्द्र सतहबाट करिब ११०० मिटरदेखि २२०० मिटरको उचाइमा रहेको छ । लौराबाङ्ग शिर भएर बग्ने शारदा नदी यस नगरको प्रमुख नदी हो भने मोखला बाजेको गुफा यहाँको प्रमुख धार्मिक पर्यटकीय स्थल हो । राप्ती अञ्चलको प्रमुख नदी राप्तीको मुहानको रुपमा सुपरिचित बाँफुखोलाको पानीढल पनि यसै नगरमा अवस्थित छ ।

वि.सं. २०६८ को राष्ट्रिय जनगणना पश्चात बागचौर नगरपालिकाद्वारा वि.सं. २०७७ मा घरधुरी सर्वेक्षण गरिएको छ । बागचौर नगरपालिका डिजिटल प्रोफाइल निर्माण गर्न क्रममा उक्त तथ्याङ्क स्मार्ट पालिकाले सर्वेक्षण गरेको हो । सर्वेक्षण, २०७७ अनुसार बागचौर नगरपालिकाको कुल घरधुरी ६८८९ सहित कुल जनसंख्या ३५,११२ रहेको छ । जसमध्ये पुरुष ५०.७८ प्रतिशत (१७,८३१ जना) र महिला ४९.२१ प्रतिशत (१७,२८१ जना) रहेका छन् ।

साविकका गा.वि.स.हरू थारमारे, कोटमौला, कोटबारा, पिपलनेटा, बाफुखोला र शिवरथलाई मिलाएर स्थापना गरिएको यस नगरपालिकामा संघीय संरचना अनुसार कुल १२ वडा रहेका छन् । साविकका गा.वि.स. अनुसार नगरपालिकाको वडा विभाजन तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १ : बागचौर नगरपालिकाका साविकका गाविसहरूको विवरण

वडा नम्बर	समावेश भएका साविकका गा.वि.स.	साविकका वडा नम्बर
१	थारमारे	१ ,२, ३
२	थारमारे	४ ,५, ८
३	थारमारे	६ ,७, ९
४	शिवरथ	१,२,३,४, ९
५	शिवरथ	५,६,७, ८
६	कोटबारा	२,३,४,५
७	कोटबारा	१, ६,७,८९
८	कोटमौला	१,२,३,४,५
९	कोटमौला	६,७,८,९
१०	पिपलनेटा	१,२,३,४,५,६,७,८,९
११	बाफुखोला	६,७,८,९
१२	बाफुखोला	१,२,३,४,५

स्रोतः बागचौर नगर प्रोफाईल

१ वटा क्याम्पस, १० वटा माध्यमिक विद्यालय, १५ वटा आधारभुत विद्यालय र ४४ प्राथमिक विद्यालय रहेको यस बागचौर नगरपालिकामा १ प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, ५ स्वास्थ्य चौकी र ५ आधारभुत स्वास्थ्य केन्द्र रहेका छन् ।

बागचौर नगरपालिकामा ब्राह्मण, क्षेत्री, कामी, दमाई, मगर, ठकुरी, सार्की, तामाङ, गाइन आदि जातजातीको बसोबास रहेको पाइन्छ । यहाँका अधिकांश बासिन्दाले हिन्दु धर्म मान्छन् भने थोरैको संख्यामा

क्रिश्चियन र ईस्लाम धर्म पनि मान्ने गरेको पाईन्छ । यस नगरका मानिसहरुको मुख्य पेशा कृषि हो।यहाँ सबैभन्दा बढी मकै, गहुँ, जहुँ, आलु, कोदो, सुन्तला, अदुवा, टिमुर, आदि उत्पादन हुने गरेका छन्।बागचौर नगरपालिका भित्र पर्ने मुख्य बजार क्षेत्रहरूमा मोखला, कालाखेत, थारमारे, बागचौर, खरिबोट, रारेचौर, बाङ्गेलाखुरी, पेदिखोला, सिमखोली, बाफुखोला, दोभानबजार, बगरबजार, रातामाटा, पातिहाल्न, कोटबारा टाट्केबजार, कोट्मौला पातिहाल्न शन्देशबजार, खोरबारे, पिपलनेटा, चौरपानी, रातापोखरा आदि पर्दछन् ।

तालिका नं. २ : बागचौर नगरको वडागत जनसंख्या विवरण

वडा	पुरुष	महिला	अन्य	जम्मा	घरधुरी	प्रतिधरधुरी औषत जनसंख्या
१	१४९९	१३९४	०	२८९३	५७६	५.०२
२	१९०९	१७७८	०	३६८७	७६३	४.८३
३	१४७६	१३४३	०	२८१९	४९१	५.७४
४	१७६५	१७३८	०	३५०३	६९२	५.०६
५	१७८४	१६७७	०	३४६१	६३५	५.४५
६	१०६५	१०४३	०	२१०८	५११	४.१२
७	१८७८	१८६२	०	३७४०	७०७	५.२८
८	११६६	११४०	०	२३१२	४४९	५.१३
९	१८२९	१७४७	०	३५७६	७१५	५
१०	१२०७	१२७८	०	२४८५	५३८	४.६१
११	१०७१	१०००	०	२०७१	३९९	५.१९
१२	११८२	१२८१	०	२४६३	४१३	५.९६
जम्मा	१७८३१	१७२८१	०	३५११२	६८८९	५.०९

स्रोतः नगर तथ्यांक सर्वेक्षण, स्मार्ट पालिका, २०७७

२.२ विपद्का घटना एवम् क्षति विश्लेषण

२०७८ साल चैत्रमा गरिएको यस नगरपालिकाको प्रकोप, सङ्कटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखाको आधारमा बाढी, पहिरो, सडक दुर्घटना, आगलागी, बालीनालीमा किटजन्य प्रकोप, वन्यजन्तु आतंक, चटयाङ, कोभिड १९ महामारी, सर्पदंश, झाडापखाला, दादुरा, गरि १० प्रकारका विपद्का घटनाहरू विगतमा हुने गरेको पाइएको छ ।

तालिका २: बागचौर नगरपालिकामा विगतमा भएका विपद्का घटनाहरु र यसबाट भएको क्षति

विपद् / घटनाको	साल/महिना	प्रभावित स्थान/क्षेत्र	मानवीय क्षति	आर्थिक नोक्सानी हजारमा	भौतिक क्षति	विपद् व्यवस्थापनका प्रयासहरु
पहिरो	२०७७ साउन	वडा न ४	५ जनाको मृत्यु	४ लाख	घरहरुमा क्षति	
	२०७६ साउन	वडा न १२	२ जनाको मृत्यु	१० लाख	घर जग्गा बगेको	
	२०७७ भाद्र	वडा न ३	मानवीय क्षती नभएको	१ करोड	घरगोठमा क्षती	
	२०७६ साउन	वडा न १२	मानवीय क्षती नभएको	३ लाख	घर जग्गा तथा पशु चौपाय	
	२०७३ साउन	वडा न ६	२ जनाको मृत्यु	३ लाख	घर जग्गा तथा पशु चौपाय	
	२०७४ साउन	वडा न ६	मानवीय क्षती नभएको	२ लाख	घरगोठमा क्षती	
	२०७३ साउन	वडा न १	मानवीय क्षती नभएको	७ लाख	खेतियोग्य जमिन बगाएको	
बाढी	२०७५ साउन	वडा न २	१ जनाको मृत्यु	७ लाख	खेतियोग्य जमिन बगाएको	
	२०७८ साउन	वडा न १	मानवीय क्षती नभएको		जमिन बगाएको	
डडेलो	प्रत्यक वर्ष	१ २ ४ ५ ६ ७ ८ ९	मानवीय क्षती नभएको	१५ करोड अनुमान	अनुमान कठिन	
आगला ग	२०७८ कार्तिक	२	१ जनाको मृत्यु	७ लाख	घर पसल	
	२०७३ बैशाख	१	१ जनाको मृत्यु	५ लाख	घर गोठ अन्न	
	२०७५ चैत्र	५	घाइते भएको तर मानवीय क्षती नभएको	१ करोड ज्यादा	घर पसल ८ वटा	

विपद् / घटनाको	साल/महिना	प्रभावित स्थान/क्षेत्र	मानवीय क्षति	आर्थिक नोक्सानी हजारमा	भौतिक क्षति	विपद् व्यवस्थापनका प्रयासहरु
	२०७६ माघ	७	घाइते भएको तर मानवीय क्षती नभएको	५ लाख	घर गोठ	
	२०७८ असार	६	घाइते भएको तर मानवीय क्षती नभएको	३ लाख	घर गोठ अन्न	
	२०७६ असोज	२	घाइते भएको तर मानवीय क्षती नभएको	७ लाख	घर गोठ	
	२०७८ माघ	७	घाइते भएको तर मानवीय क्षती नभएको	२ लाख	घर गोठ	
	२०७७ माघ	४	घाइते भएको तर मानवीय क्षती नभएको	२ लाख	घर गोठ	
	२०७८ असोज	१०	घाइते भएको तर मानवीय क्षती नभएको	१ लाख	घर गोठ पसल	
	२०७५ जेठ	१०	घाइते भएको तर मानवीय क्षती नभएको	२ लाख	घर गोठ	
	२०७५ माघ	९	४ घाइते	१० लाख	घर गोठ	
	२०७६ फागुन	५	घाइते भएको तर मानवीय क्षती नभएको	४ लाख	घर गोठ	
चट्याँग	२०७८ मँसिर	१०		५ लाख	घरमा क्षति	
	२०७४ मँसिर	९	१ घाइते	३ लाख	घर तथा पशु चौपाय १३ वटा	

विपद् / घटनाको	साल/महिना	प्रभावित स्थान/क्षेत्र	मानवीय क्षति	आर्थिक नोक्सानी हजारमा	भौतिक क्षति	विपद् व्यवस्थापनका प्रयासहरु
अ सनापानी	२०७५ जेष्ठ	९	मानवीय क्षती नभएको	डेढ करोड	बालीनाली नष्ट	
	२०७८ कार्तिक र सधै हुने	सवै वडामा	मानवीय क्षती नभएको	प्रति बर्ष ३६ लाखको अनुमान	बालीनाली नष्ट	
हावाहुरी	प्रत्यक वर्ष	सवै वडामा भइ रहने	घाइते हुने तर मानवीय क्षती नभएको	३० लाख बार्षिक	घर तथा विद्यालयमा क्षति	
सडक दुर्घटना	२०७७ कार्तिक	२	१ जना	साधन अनुसारको क्षति	सवार साधनमा क्षति	
	२०७३ माघ	९	३ जना	साधन अनुसारको क्षति	सवार साधनमा क्षति	
	२०७५ असार	१	१ जना	साधन अनुसारको क्षति	सवार साधनमा क्षति	
	२०७५ साउन	४	१जना	साधन अनुसारको क्षति	सवार साधनमा क्षति	
	२०७४ चैत्र	९	१जना	साधन अनुसारको क्षति	सवार साधनमा क्षति	
जँगली जनावर तथा कराको प्रकोप	हरेक बर्ष	सवै वडाहरुमा	मानवीय क्षती नभएको	२ करोड प्रति वर्ष अनुमान	बाली नालीमा क्षति	
आत्महत्या	हरेक वर्ष भइ रहेके	७ १ २ ११ ६ ५ ४ १० (	२७ जना (२०७४ पछि मात्र)			

विपद् / घटनाको	साल/महिना	प्रभावित स्थान/क्षेत्र	मानवीय क्षति	आर्थिक नोक्सानी हजारमा	भौतिक क्षति	विपद् व्यवस्थापनका प्रयासहरु
		२०७४ पछि)				
महामारी एवम् स्वास्थ्य संकट						
कोभिड १९	२०७७ र २०७८	सम्पुर्ण वडाहरु	२२ जना र ४ जना			
दादुरा	२०५५	कोटमैला थारमारे	४ जना			
झाडापखला	२०६१	शिवरथ	४ जना			
ठेउलाके महामारी	प्रायश भइरहने	सवै वडाहरुमा	मानवीय क्षती नभएको			
सिजनल फ्लु रुघाखोकी	प्रायश भइरहने	सवै वडाहरुमा	मानवीय क्षती नभएको			
कुपोषण	प्रायश भइरहने	सवै वडाहरुमा	२०७८ मा २५ जनाको उपचार भइ रहेको			
कुकुरको टेकाइ	२०७५	डाडाँगाउँ	१ रेबिजको शका			

श्रोत: नगरपालिकाको प्रकोप सङ्कटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखा, २०७८

२.३ बागचौर नगरपालिका प्रमुख र प्राथमिकतामा रहेका प्रकोपहरू

बागचौर नगरपालिकामा पहिरो, आगलागी तथा डढेलो, बाढी, हावाहुरी, बालीमा लाग्ने किराको प्रकोप, सडक दुर्घटना, चट्याङ्, कोभिड १९ महामारी, झाडापखाला, कुपोषण, सिजनल फ्लु, दादुरा, र रेविज जस्ता विपद् तथा स्वास्थ्य संकटका घटनाहरू विगतमा हुने गरेको पाइएको छ । वडागत सङ्कटासन्नता विश्लेषण गर्दा सबै वडालाई अर्थात सिंगो नगरपालिकालाई एकैचोटी र ठूलो क्षति गर्न सक्ने र प्रभाव पार्न सक्ने विपद् पहिरो तथा बाढी हो । सिंगो मुलुक नै पहिरो तथा बाढिको उच्च जोखिममा भएकोले यो नगरपालिका पनि उच्च जोखिममा छ । पहिरो तथा बाढी पछि कोभिड १९ जस्तै उच्च संक्रामक महामारी यस नगरपालिकाको लागि प्रमुख स्वास्थ्य संकट निम्त्याउने प्रकोपको रुपमा देखिएको छ । त्यसैगरी झाडापखाला, कुपोषण पनि यस नगरपालिकामा स्वास्थ्य संकट निम्त्याउने विपद्हरू हुन् । यस नगरपालिकाका १२ वडाहरूमध्ये अधिकांश वडामा बाढी, पहिरो बारम्बार दोहोरिरहने र वर्षेनी जनधनको धेरै क्षति गर्ने प्रकोपमा पर्दछन् । सडक दुर्घटना,

डढेलो, आगलागी पनि यस नगरका प्रमुख प्रकोपहरू हुन् । बालीमा लाग्ने किराको प्रकोप तथा बन्यजन्तु बाट नगरपालिकाको वालिनालि तथा उत्पादन क्षेत्र प्रभावित छ । वडाको भौगोलिक विषेशता भूस्वरुप, प्रकोपको सम्मुखता तथा सामाजिक आर्थिक अवस्थाले समग्र विपद्को जोखिम स्तर निर्धारण गर्दछ ।

बागचौर नगरपालिकामा क्रमश: पहिरो, आगलागी तथा डढेलो, बाढी, हावाहुरी, बालीमा लाग्ने किराको प्रकोप, सडक दुर्घटना, चट्याङ्, कोभिड १९ महामारी, झाडापखाला, कुपोषण, सिजनल फ्लु, दादुरा, र रेविज विपद तथा स्वास्थ्य संकट निम्त्याउन सक्ने प्रमुख प्रकोपहरु हुन् । तालिका ३ मा वडागत र नगरपालिकाको प्रकोप तथा स्वास्थ्य संकट स्तरीकरण प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ३: बागचौर नगरपालिकाको प्रकोप स्तरीकरण (भुकम्प स्तरीकरणमा प्रथम स्थानमा रहने हुदा उल्लेख गरिराख्न नपर्ने)

प्रकोप स्तरीकरण		पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	चौथो	पाँचौ	छैठौ
वडा नं	१	आगलागी	बाढी	पहिरो	किरा र जँगली जनावरको प्रकोप	हावाहुरी	
	२	हावाहुरी	बाढी	सडक दुर्घटना	पहिरो	किरा र जँगली जनावरको प्रकोप	आगलागी
	३	पहिरो	किरा र जँगली जनावरको प्रकेप	आगलागी	डडेलो	हावाहुरी	
	४	पहिरो	बाढी		आगलागी	किरा र जँगली जनावरको प्रकोप	
	५	किरा र जँगली जनावरको प्रकोप	पहिरो	आगलागी	सडक दुर्घटना	हावाहुरी	
	६	किरा र जँगली जनावरको प्रकोप	हावाहुरी	पहिरो	आगलागी	डडेलो	
	७	आगलागी	किरा प्रकोप	डडेलो	हावाहुरी	पहिरो	
	८	पहिरो	हावाहुरी	किरा र जँगली जनावरको प्रकोप	डडेलो	सडक दुर्घटना	
	९	असिनापानी	हावाहुरी	किरा र जँगली जनावरको प्रकोप	चटयाँग	पहिरो	
	१०	डडेलो	किरा र जँगली जनावरको प्रकोप	हावाहुरी	पहिरो	सडक दुर्घटना	
	११	किरा र जँगली जनावरको प्रकोप	पहिरो	हावाहुरी	बाढि	चटयाँग	
	१२	पहिरो	बाढी	किरा र जँगली जनावरको प्रकोप		सडक दुर्घटना	

नगर पालिका	पहिरो	आगलागी तथा डडेलो	बाढि	बालीनालीमा किरा र जँगली जनावरको प्रकोप	सडक दुर्घटना	चटयाँग
	कोभिड १९	झाडापखला	कुपोषण	सिजनल फ्लु	रेविज	दादुरा

श्रोतः नगरपालिकाको प्रकोप सङ्कटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखा, २०७८

२.४ प्रकोपको मौसमी विश्लेषण

बाढी पहिरो जस्ता जलवायु तथा मौसमजन्य प्रकोपका घटना मौसममा निर्भर हुन्छन । मनसुनी हावापानीको क्षेत्रमा अवस्थित नेपालमा हावापानीको विशेषता त्यसै अनुरूप निर्धारण भएको हुन्छ । नेपालमा वार्षिक वर्षाको ८० प्रतिशत वर्षायामको चार महिनामा हुने गर्छ भने हिउँदे वर्षा कम मात्र हुने गर्दछ । त्यसकारण बाढी, पहिरो जस्ता जलउत्पन्न प्रकोप जेठ देखि असोजसम्मको चार / पाँच महिनाको अवधिमा बढी हुने गर्दछन् । हिउँदको समय सुख्खा हुने तथा फागुन चैतमा हावाहुरी पनि बढ्ने हुँदा आगलागीका घटना पनि बढ्छन् । सडक दुर्घटनाको कुनै मौसमी प्रकृति त हुँदैन तर वर्षाको समयमा सडक खराब हुने र बाढी पहिरोले पनि सडक दुर्घटना बढाउने भएकोले दुर्घटनाहरू बढी हुने गर्दछन् । समग्रमा महामारीको पनि खासै मौसमी प्रकृति देखिँदैन तर झाडापखाला तथा सर्पदंश जस्ता महामारी वर्षा एवम् गर्मी समयमा बढी हुने गर्दछ ।

प्रकोप पात्रो विश्लेषणले प्रकोपको मौसमी प्रकृति अनुसार पूर्वतयारीको लागि कुन समयमा केन्द्रित हुने र प्रतिकार्यको लागि कुन समयमा तत्पर रहने भन्ने योजना तयार गर्न मद्दत गर्दछ । बागचौर नगरपालिकाको सन्दर्भमा असारदेखि असोजसम्म बढी विपद्का घटनाहरू हुन सक्ने समय हो । यो समयमा सबैभन्दा बढी बाढी तथा डुवानका घटनाहरू हुन सक्छन् । सडक दुर्घटना, महामारी जुनसुकै बेला पनि हुन सक्छ । त्यसैले वर्षा शुरू हुनुभन्दा अगाडी बैशाखमा पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको पुनरावलोकन गर्ने, आवश्यक र तत्काल गर्नुपर्ने तयारीहरू गर्ने, संयन्त्र, जनशक्ति, यन्त्र, उपकरण तयारी अवस्थामा राख्ने गर्नु पर्दछ ताकि विपद्को समयमा छिटो र व्यवस्थित तरिकाले काम गर्न सकियोस् र जनधनको क्षति नहोस् ।

तालिका ४: बागचौर नगरपालिकाको प्रकोप पात्रो

प्रकोप	बैसाख	जेठ	असार	साउन	भदौ	असोज	कार्तिक	मंशीर	पौष	माघ	फागुन	चैत्र
पहिरो												
आगलागी तथा डडेलो												
बाढी												
किटजन्य प्रकोप (बाली)												
सडक दुर्घटना												
असिना पानि												
चटयाङ												
कोभिड महामारी												

झाडापखाला												
कुपोषण												
मौसमी फ्लु												
दादुरा												

श्रोतः बागचौर नगरपालिकाको प्रकोप सङ्कटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखा, २०७८

२.५ सामाजिक सङ्कटासन्नता विश्लेषण

एउटै विपद्को घटनाबाट पनि फरक सामाजिक समूह र उमेर समूहका मानिसलाई फरक किसिमले प्रभाव र असर पर्दछ । अपाङ्गता भएका व्यक्ति, बालबालिका, बृद्धबृद्धा, दीर्घरोगी तथा गर्भवती र शिशुलाई दुध खुवाउँदै गरेका आमाहरु अन्यको तुलनामा विपद्को उच्च जोखिममा हुने गर्दछन् । २०७२ सालको भूकम्पमा मृत्यु भएको जनसङ्ख्याको ४५ प्रतिशत पुरूष र ५५ प्रतिशत महिलाको सङ्ख्या रहेको थियो । यस नगरपालिकामा १.९२ प्रतिशत जनसङ्ख्या १ वर्ष मुनिको छ । ९.५६ प्रतिशत जनसङ्ख्या ५ वर्ष मुनिको छ । प्रजनन् उमेरका महिलाहरुको संख्या ३६०५२ मा हेर्नेहोभने अपेक्षित गर्भवती ९.७२ प्रतिशत छ । २८.८१ प्रतिशत जनसङ्ख्या १५ वर्ष मुनिका किशोर किशोरीको रहेको छ । ८.३५ प्रतिशत जनसङ्ख्या ६० वर्ष माथिको छ । अपाङ्गता भएको जनसङ्ख्या ०.०० प्रतिशत र ०.० प्रतिशत जनसङ्ख्यामा दीर्घरोग छ । वृद्धवृद्धा, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, दीर्घरोगी, बालबालिका, गर्भवती तथा दुध खुवाउने आमा उमेर वा स्वास्थ्य एवम् शारिरिक संवेदनशीलताका कारण विपद् एवम् महामारीजन्य प्रकोपको उच्च जोखिममा हुन्छन् । विपद् न्यूनीकरण, पूर्वतयारी, प्रतिकार्य सञ्चालन र मानवीय सहायताका लागि काम गर्दा यस प्रकारका जोखिममा रहेका समुहहरूको फरक आवश्यकता र उनीहरुको संरक्षणलाई प्राथमिकतामा राखेर सम्बोधन गर्नुपर्दछ ।

तालिका ५: बागचौर नगरपालिकाको संवेदनशील एवम् जोखिममा रहेको समूह र परिवारको वडागत जनसङ्ख्या

वडा नं	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	जम्मा
१ वर्ष मुनिको जनसङ्ख्या	५४	७१	५०	६२	६९	५३	८१	४२	५५	४३	३६	४३	६५९ (१.९२%)
५ वर्ष मुनिको जनसङ्ख्या	२७२	३५६	२४८	३०९	३४२	२६३	४०५	२०८	२७७	२१५	१७९	२१४	३२८८ (९.५६%)
१५ वर्ष मुनिको जनसङ्ख्या	८२०	१०७३	७४६	९३२	१०३२	७९२	१२१९	६२६	८३५	६४७	५३९	६४५	९९०६(२८.८१%)
६० वर्ष माथिको जनसङ्ख्या	२३८	३११	२१७	२७०	२९९	२३०	३५४	१८१	२४२	१८८	१५६	१८७	२८७३(८.३५%)
अपेक्षित गर्भवती जनसङ्ख्या	७१	९३	६५	८१	९०	६९	१०६	५४	७३	५६	४७	५६	८६१(२.५०%)
अपाङ्गता भएको जनसङ्ख्या													
दीर्घरोगी जनसङ्ख्या													

Source: HMIS 2078/79

२.६ प्रकोप सङ्कटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषण

विद्यमान प्रकोप संकटासन्नता, विगतमा विपद्‌बाट भएको असर, छलफलबाट आएका तथ्य तथा सूचनाहरूका साथै अन्य सूचनाहरूको विश्लेषण समेतको आधारमा बागचौर नगरपालिकाको प्रमुख प्रकोपहरूको जोखिम स्तर निर्धारण गरिएको छ । कुनै पनि प्रकोपको सङ्कटासन्नता समुदाय तथा जनसङ्ख्याको संवेदनशीलता, विपद्‌का घटनाको आवृत्ति, गाम्भिर्यता र प्रभावको विस्तार जस्ता कुराहरुको आधारमा उच्च, मध्यम र न्यून गरी जोखिम स्तर निर्धारण गरिएको छ । यसरी विश्लेषण गर्दा यस नगरपालिकामा बाढि, पहिरो, डढेलो, असिनापानि, र कोभिड १९ को उच्च जोखिम रहेको देखिन्छ भने आगलागी, चट्याङ, जनावर आतंक, बालीमा लाग्ने कीटजन्य प्रकोप, झाडापखाला र सर्पदंशको मध्यम जोखिम देखिएको छ ।

तालिका ६: बागचौर नगरपालिकाको प्रकोप संकटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषण

विपद्	**संकटासन्नता** (Vulnerability)	**आवृत्ति** (Frequency)	**गम्भिर्यता** (Intensity)	**प्रभाव** (Impact)	**जोखिम** (Impact)
पहिरो	**उच्च (३)** - जमिनको भिरालोपन - प्राकृतिक स्रोतको तीब्र दोहन - मनसुन तथा जलवायुको बदलाव - पहिरोको जोखिमयुक्त ठाउँमा बस्ती बस्नु - विकास निर्माणका कामले बढाएको जोखिम वृद्धबृद्धा, बालबालिका, अपाङ्गता भएको जनसङ्ख्या	उच्च (३)	मध्यम (२)	मध्यम (२)	**उच्च** (३६)
आगलागी तथा डढेलो	उच्च (३) - विद्युत सर्ट भएर हुने बढ्दो घटना - बढ्दो शहरीकरण - बढ्दै गएको सुख्खा याम - सामाजिक आर्थिक सङ्कटासन्नता जनचेतनाको कमजोर अवस्था	उच्च (३)	मध्यम (२)	मध्यम (२)	**मध्यम** ३६
बाढी	उच्च (३) - नदी किनारमा बढेको अतिक्रमण - माथिल्लो जलाधार क्षेत्रमा जाने पहिरो - बाढीको जोखिमयुक्त ठाउँमा बसेको बस्ती - विकास निर्माणका कामले बढाएको जोखिम वृद्धबृद्धा, बालबालिका, अपाङ्गता भएको जनसङ्ख्या	उच्च (३)	मध्यम (२)	मध्यम (२)	**मध्यम (३६)**
किटजन्य प्रकोप बालीमा	मध्यम (२) - जलवायुमा आएको परिवर्तन - किट पतङ्कको वृद्धि किराबाट नोक्सान हुने किशिमको बालीनाली	मध्यम (२)	मध्यम (२)	मध्यम (३)	**मध्यम** २४

सडक दुर्घटना	मध्यम (२) - विस्तार हुँदै गएको सडक सञ्जाल - सडकको कमजोर गुणस्तर - मुख्य राजकार्गमा अवस्थित - बढ्दै गएको सवारी साधनको सङ्ख्या सडक सुरक्षा सम्बन्धी कमजोर बुझाई	उच्च (२)	उच्च (३)	मध्यम (२)	**उच्च** २४
बालीनालीमा जनावर	मध्यम (२) - जलवायुमा आएको परिवर्तन - वन्यजन्तुको बिस्थानमा क्षति जनावरले नोक्सान गर्ने किशिमको खेतीपाती	उच्च (२)	मध्यम (२)	मध्यम (२)	**मध्यम** १६
चटयाङ	मध्यम (२) - जलवायुमा आएको परिवर्तन - शहरीकरण र विद्युतीकरणको विस्तार - राम्ररी अर्थिङ नगरिनु - कम गुणस्तरीय विद्युतीय सामानहरूको प्रयोग जनचेतनाको कमी	मध्यम (२)	उच्च (३)	न्युन (१)	**मध्यम** १२
कोभिड १९	उच्च (३) - उच्च संक्रामक भाइरस - कमजोर स्वास्थ पूर्वाधार र तयारी - सावधानीका उपायहरूको कमजोर पालना - जनचेतनाको कमजोर स्तर - सामाजिक आर्थिक सङ्कटासन्नता उच्च जोखिम समूहमा रहेको जनसंख्या	मध्यम (२)	उच्च (३)	उच्च (३)	**उच्च** ५४
झाडापखाला	मध्यम (२) - खानेपानी सरफाइको कमजोर अभ्यास - कमजोर स्वास्थ पूर्वाधार र तयारी - जनचेतनाको कमजोर स्तर सामाजिक आर्थिक सङ्कटासन्नता	मध्यम (२)	मध्यम (२)	उच्च (३)	**मध्यम** २४
सर्पदंश	**मध्यम (२)** - खेत वारीको काम - धेरै झाडीयुक्त स्थल - अत्याधिक गर्मि	मध्यम (२)	उच्च (३)	न्यून (१)	१२
दादुरा	**मध्यम (२)** - दादुरा खोप छुटभएको संख्या समुदायमा रहेको	मध्यम (२)	उच्च (३)	न्यून (१)	१२

२.७ सम्भावित विपद् जोखिम विश्लेषण

तालिका ७: बागचौर नगरपालिकाको सम्भाव्य विपद् जोखिम विश्लेषण

प्रमुख विपद्	उच्च जोखिम वडा	उच्च जोखिम वस्तीहरू	जोखिममा रहेको पूर्वाधार	जोखिममा रहेका घरधुरी	जोखिममा रहेको जनसंख्या
पहिरो	वडा नं. १	सिसैनी, चाखोला, कोटवेत लगाएत	घरगोठ तथा खेतवारी	८०	४००
	साविक सबै वडाहरु	खेतीयोग्य जमिन प्राय	खेतियोग्य जमिन	१००	५००
	वडा नं. २	जारमारे, माथिल्लो चिल्ढाले, लस्तम फर्सावोट, जारमारे, लामाडाँडा, चयालगाउँ	मकै, गहु रोप्ने वारीहरुमा	१५०	७५०
	वडा नं. ३	खाली, पुतलीवास	घर, सडक, खानेपानी	१००	५००
	वडा नं. ४	सेतिबुरास, लौराबाङ, भिरगाउँ, रातिघारी	घरहरु, सडक, स्कुलभवन	२००	१०००
	वडा नं. ५, ६, ७, ८	शिर्पा, माडेरा, खुरखुर, कारागाउँ, धारापानी, आला गोठविन	घर बाटो	१००	५००
	वडा नं. ६	ठुलाहिम, मालभुङ्गा, चउलावोट, चिसापानी	घर, गोठ, आवादी जमिन	७	३५
	वडा नं. ७	गोगनखोली, पुरानाछाप, तिर्थेटाकुरा	घरहरु	१२०	६००
	वडा नं.८	विउरखोला, तिल्चा, हरलेनी, जोखेटाकुरा	खानेपानी मुहान, सडक, वनविनास	३०	१५०
	वडा नं. ९	डाँगीगाउँ, परीलेख, मौरीघारे	घर, विद्यालय, जग्गा जमिन, वाली	१८०	९००
	वडा नं. ११	भित्रीवन, भाडेखोला खर्क, केतरकर्टि, धदिमारे, सिम्तेखर्क	खर, जग्गा, पशु चौपाय	१००	५००
	वडा नं. १२	ओखेनी, चौराडाँडा, साविक १ दहरखोला, देउपुरीडाँडा	घर, जग्गा, पशु चौपाय	१५०	७५०
बाढी	वडा नं. १	ठिन्वाङ जिउला	घर गोठ, पाइप, तथा वालीनालीमा क्षती	६०	३००
	वडा नं. २	वुरुसेखोली, चोरखोला, शारदानदी, वडाचवर देखि वागचौर सम्म, लाटीगारखोला	खेतहरु, धान, गहुँ	२००	१०००
	वडा नं. ४	लौराबाङ, सीमाखोली, पेदीखोला, शारदा नदी	जग्गा जमिन		०
	वडा नं. ११	रातामाट चिनाही	वारी, वाटो	६०	३००
	वडा नं. १२	दोभान, बगर वजार, ओखेनी, दहरखोला	घर, जग्गा, पशु चौपाय	३००	१५००
आगलागी	सबै वडाहरु	मानव वस्ती सबै	विद्युत, सोलार	३००	१५००
	वडा नं. १	सिसैनी, घारीखोला, हम्पाला, कोटवेत, चाखोला, ठिन्वाङ, सिमलवोट	वनजंगल, घर गोठ, खानेपानी पाइप	५०	२५०
	वडा नं. २	लस्तम, चिल्ढाले, वडाचौर	घर	४२	२१०
	वडा नं. ३	खाली, पुतलीबास,सोनागार	वनजंगल, घर	२०	१००

प्रमुख विपद्	उच्च जोखिम वडा	उच्च जोखिम वस्तीहरू	जोखिममा रहेको पूर्वाधार	जोखिममा रहेका घरधुरी	जोखिममा रहेको जनसंख्या
	वडा नं. ४	लौराबाङ, रातीघारी, भिरगाउँ, जंगल, घर	घर, जंगल	१७५	८७५
	वडा नं. ५, ६, ७, ८	लमाडाँडा, पारिवन, दारे, वाउनीचौर, भालुखोला, रियोलेवास	वन, घर	२७५	१३७५
	वडा नं. ६	वडाका सबै वस्तीहरु	घरगोठ	३	१५
	वडा नं. ७	सानागाडाकोट, घर्तिगाउँ	४० घरहरु	४७	२३५
डडेलो	साविक वडा सबै १ देखि ८ सम्म	सबै मानव वस्ती	विद्युत, खानेपानी, जंगल	८०	४००
	वडा नं. ३	रानपरा, पुतलीवाँस, रागेचौर, सोतागर		५०	२५०
	वडा नं. ६	सानाहिम, ठुलाहिम, वाङ्गतीरे, उल्लेरी	वनजंगल, जंगली जनावर, चराचुरुङ्गी लगाएतका जीवहरु	१५०	७५०
	वडा नं. ७	टाटके, खारा, पैयाचौर, वडाखोला	विद्यालय, घरहरु	२५०	१२५०
	वडा नं. ८	विउरखोला, तिल्चा, हरलेनी, जोखेटाकुरा	वनजंगल, जंगली जनावरहरु	१००	५००
जंगली जनावरबाट बालीनालीमा क्षति	वडा नं. ७	वडाका टोटल वस्ती	५०० घरहरु	१२०	६००
	वडा नं. १	कोटवेत, घारीखोला, वाउनगाउँ, जिउला, दारागाउँ लगाएत	वालीनालीमा क्षती	१२०	६००
	वडा नं. २	लमाडाँडा, वागचौर, चयालगाउँ, वागचौर, जिउला, खरिवोट, चिलढाले, वडाचौर, लस्तम, जारमारे	मकै, तरकारी वाली	१००	५००
	वडा नं. ३	थाराचौर, रानपरा, सोतागार, राएचौर		१००	५००
	वडा नं. ४	लौराबाङ,रातीघारी, डुममारे, भिरगाउँ		७५	३७५
	वडा नं. ५, ६, ७, ८	लमाडाँडा, खुरखुरे, रारेचौर, धारापानी, खत्रीगाउँ, गोठवीन, माडेरा	वालीमा अन्न	१३०	६५०
	वडा नं. ६	सानाहिम, ठुलाहिम, स्यालवन, मालभञ्ज्ञा, चउलावोट, उल्लेरी, धादेमारे, पोखरा	मकै, भटमास, वदाम, गन्जी, पिडालु, अदुवा, अलैची लगाएतका वाली फलफुल	१५०	७५०
	वडा नं. ८	विउरखोला, तिल्चा, हरलेनी, जोखेटाकुरा	वालीनाली नष्ट, मानविय आक्रमण	१००	५००
	वडा नं. ११	धदिमारे, सिम्तेखर्क, चिनाली, हरिचार, भाडेखोला, भित्रीवन रातामाट खर्क	वालीनाली	२०८	१०४०
	वडा नं. १२	ओखेनी, स्याउलीवजार जंगल, चौराडाँडा, अध्यारे पानीढल	वालीनाली	१००	५००

प्रमुख विपद्	उच्च जोखिम वडा	उच्च जोखिम वस्तीहरू	जोखिममा रहेको पूर्वाधार	जोखिममा रहेका घरधुरी	जोखिममा रहेको जनसंख्या
बालीनालीमा किराको प्रकोप	वडा नं. ९	मौरीघारे, परिलेख, डाँगीगाउँ, धनवोट, हरिपुर	मकै, सुन्तला, धान, जहु, कागती, आलु	२००	१०००
	सबै वडाहरु	दारिमवोट, भाविटे, आफल्ला, डाँडीखोला		१५०	७५०
हावाहुरी	वडा नं. १	समग्र वडा	वालीनाली	१२०	६००
	साविक वडा सबै १ देखि ९ सम्म	भाटविटे, दारिमबोट, वाडटे, बुढाथोकी गाउँ, स्यालागाउँ	विद्युत, सोलार	१००	५००
	वडा नं. ३	थाराचौर, रातपहरा	घर, विधुत, पानी, सडक	७५	३७५
	वडा नं. ५, ६, ७, ८	वडा ५ सबै भुगोलमा	गहुँ मकै, मानिसमा	२००	१०००
	वडा नं. ६	६ नं. वडाभरी सबैमा	मकै, धानखेत, घरका छानाहरु	१३०	६५०
	वडा नं. ७	वडाका सबै वस्ती	घरहरु	१२५	६२५
	वडा नं. ८	कोटमौला	भवन, वालीनाली	१००	५००
	वडा नं. ९	डाँडीगाउँ, जलेखर्क, पाथीहातना	मकै, सुन्तला, कागती	१००	५००
	वडा नं. ११	फरवापनि, हारीचार, रातामाट	विद्यालय, घर, वालीनाली	१२०	६००
	वडा नं. १२	ठुलीपोखरी, ओखेनी, दहरखोला, देउपुरीडाँडा	वालीनाली, विद्यालय वर	१४०	७००
चट्याङ	वडा नं. ९	परिलेख, डाँगीगाउँ, धनवोट, जलेखर्क	घर, स्कुल, गोठ, विद्युत	२००	१०००
	वडा नं. ११	भडिखोला, खर्क, लेख धदिमारे, हारिचार	घर, पशु चौपाय	२००	१०००
असिना	वडा नं. ९	डाँगीगाउँ, मौरीघारे, परीलेख	सुन्तला, कागती, धान	५००	२५००
सडक दुर्घटना	वडा नं.	दुवेरीचौर, भाविटे, पिपलनेटा			
	वडा नं. २	लमाडारा, थारमारे, वागचौर, चिल्ढाले, वडाचौर, जारमारे, जीउला, खरिवोट, सेराचौर			
	वडा नं. ४	पेदिखोला, खौला, राप्ती राजमार्ग			
	वडा नं. ८, ५, ६	बांगेलाखुरी, रारेचौर देखि सेतात्रङ, बांगेलाखुरी देखि दार्मा	सडक		
	वडा नं. ८	खत्रीगाउँ, कोटमौला लगाएत वडाका अन्य ठाउँहरु			
	वडा नं. १२	खौला दोभान वजार सम्म	धनजन, सामाग्रीहरु		

२.८ विपद्को अनुमानित परिदृष्य

बागचौर नगरपालिकाको बहुप्रकोपको अवस्थालाई हेर्दा बाढी, पहिरो, डढेलो, असिनापानि, चट्याङ, सडक दुर्घटना, आगलागी, जनावर आतंक, किटजन्य प्रकोप, कोभिड १९ महामारी, झाडापखाला, दादुरा, सर्पदंश जस्ता

विपद् एवम् महामारीजन्य स्वास्थ्य संकटको जोखिम देखिन्छ । छलफलबाट गरिएको सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणबाट प्रत्येक वर्ष दोहोरिरहने पहिरोबाट १३२० घर तथा ६६०० जनसश्ङ्ख्या, बाढीबाट ५२० घर तथा २६०० जनसश्ङ्ख्या र आगलागीबाट ४५६० जनसङ्ख्या उच्च जोखिममा रहेको देखिएको छ । कोभिडजस्ता महामारीजन्य विपद्को प्रभाव अझै धेरै विस्तार हुनसक्ने देखिन्छ । यसप्रकार विपद्बाट नगरको लगभग २० प्रतिशत जनसङ्ख्या प्रभावित हुँदा संवेदनशील तथा जोखिममा रहेको समूहको अनुमानित जनसङ्ख्या तालिका ८ मा दिइएअनुसार हुनसक्ने आँकलन गरिएको छ । प्रतिकार्यका क्रममा उक्त संवेदनशील समूहमा रहेको जनसङ्ख्यालाई प्राथमिकता राखेर उनीहरूको विशेष आवश्यकता र संरक्षणको प्रवन्ध गर्नुपर्दछ र विषय क्षेत्रगत पूर्वतयारीमा यसै अनुरुप तयारी गर्नु पर्दछ ।

तालिका ८: संवेदनशील एवम् जोखिममा रहेको समूह र परिवारको जनसङ्ख्या

जोखिममा रहेको तथा संवेदनशील समूह	१ वर्ष मुनिको जनसङ्ख्या	५ वर्ष मुनिको जनसङ्ख्या	१५ वर्ष मुनिको जनसङ्ख्या	६५ वर्ष माथिको जनसङ्ख्या	अपेक्षित गर्भवती जनसङ्ख्या	अपाङ्गता भएको जनसङ्ख्या	दीर्घरोगी जनसङ्ख्या	जम्मा
प्रभावित हुनसक्ने अनुमानित जनसङ्ख्या	१२७	६३१	१९०१	५५१	१६५			

बाढी पहिरो जस्ता विपद्को अवस्थामा सडकहरू अवरुद्ध हुन्छन् । विद्युत तथा सचार संरचनाहरूमा क्षति भएर सेवा अवरूद्ध हुन पुग्छ । खोज उद्धारका लागि सूचना आदान प्रदानमा समस्या हुन्छ । सडक अवरूद्ध हुँदा घाइतेहरूको उद्धार र उपचारमा समस्या हुनका साथै मानवीय सहायता सामग्रीहरू प्रभावित समुदायसम्म पुऱ्याउन र सहायताकर्मीहरू त्यहाँ पुग्न नसक्ने अवस्था आउँछ । भूकम्पको समयमा घरहरू ध्वस्त हुन्छन । भूकम्प, बाढी, पहिरो तथा आगलागीका कारण ठूलो जनसङ्ख्या विस्थापित हुने हुँदा बसोबासको प्रवन्ध गर्नुपर्ने हुन्छ । वन्यजन्तु आतंक, बाली नालिमा लाग्ने कीटजन्य प्रकोप तथा रोगका कारण कृषि क्षेत्रमा क्षति भई खाद्यान्न संकटको अवस्था सृजना हुन्छ । महामारीजन्य विपद् छिटो फैलनुका साथै प्रत्यक्ष मानव स्वास्थ्यमा असर पर्ने हुँदा दैनिक जनजीवन नराम्ररी प्रभावित हुन पुग्छ । यस्तो परिस्थितिमा सकेसम्म तत्काल र प्रभावकारी रूपमा स्वास्थ्य संकट व्यवस्थापन तथा मानवीय सहायतामा जुट्नु, संक्रमित एवम् घाइतेहरूको तत्काल उद्धार गरी जीवन रक्षाको लागि उपचारको प्रवन्ध गर्नु, प्रभावित तथा विस्थापितहरूलाई मानवीय सहायता उपलब्ध गराउनु र जनजीवन क्रमश: सामान्य अवस्थामा ल्याउन पहल गर्नु नगरपालिकाको प्राथमिक दायित्व हुन्छ । यसको लागि आवश्यक र पर्याप्त पूर्वतयारीको जरूरत पर्दछ ।

२.९ नगरपालिकाको क्षमता विश्लेषण

विपद् एवम् स्वास्थ्य संकटको प्रभावकारी प्रतिकार्य, पर्याप्त पूर्वतयारी र विपद् पछिको परिस्थितिलाई यथाशीघ्र समान्य अवस्थामा फर्काउन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका गतिविधिहरू संचालन गर्न आवश्यक पर्ने संस्था, संरचना, नीति, कानून, योजना, पूर्वाधार, भौतिक स्रोत साधन, प्राकृतिक स्रोत, सामाजिक स्रोत, आर्थिक स्रोत र मानवीय स्रोतको विद्यमान अवस्थाको लेखाजोखा र नगरको विपद् प्रतिकार्य क्षमता सुदृढ गर्नको लागि नगरपालिकाको क्षमता अभिवृद्धिको आवश्यकता विश्लेषण तालिका ९ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ९: बागचौर नगरपालिकाको क्षमता विश्लेषण

क्षेत्र	अवस्था विश्लेषण	आवश्यकता विश्लेषण
कानून, नीति योजना	- विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन बनेको छ । - विपद् कोष सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि बनेको, - नगरको स्वास्थ्य नीति एवम् स्वास्थ्य ऐन तयार भएको, - नगर विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना बन्ने क्रममा रहेको ।	- विपद् राहत सम्बन्धी मापदण्ड बनाउनु पर्ने, - विपद् जोखिम न्यूनीकरण एवम् व्यवस्थापन नीति तथा कार्ययोजना बनाउनु पर्ने, - जोखिम सूचूचित क्षेत्रगत विकास योजना बनाउनु पर्ने ।
संस्था एवम् संरचना	- स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति गठन भएको, - वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति गठन भएको, - जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापन विषयगत समिति गठन भएको, - नगरपालिकामा विपद् व्यवस्थापन सम्पर्क अधिकृत तोकिएको, - नगरपालिका तहमा द्रुत प्रतिकार्य टोली गठन नभएको ।	- खोज उद्धार, प्राथमिक उपचार, विपद् लेखाजोखा कार्यादल गठन गर्नुपर्ने, - जनप्रतिनिधि र कर्मचारीलाई अभिमुखीकरण गर्नुपर्ने । - वडा तहमा द्रुत प्रतिकार्य टोली (RRT) गठन गर्नुपर्ने ।
पूर्व सूचना तथा विपद् सूचना व्यवस्थापन	- नगरपालिकाको स्वास्थ्य सम्बन्धी डिजिटल प्रोफाइल तयार भएको, - नगर आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र स्थापना र सञ्चालन नभएको, - नगर पार्श्वचित्र बने तापनि धेरै क्षेत्र नसमेटिएको - नगरको विपद् जोखिम एवम् स्वास्थ्य संकट सम्बन्धी अध्ययन नक्शाङ्कन नभएको ।	- नगरको स्वास्थ्य प्रोफाइलमा स्वास्थ्य संकट सम्बन्धी विवरण पनि समावेश गर्नुपर्ने - नगर प्रोफाइलमा प्रमुख प्रकोप तथा विपद् सम्बन्धी विवरण समावेश गर्नुपर्ने । - नगरपालिकामा आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रको नियमित संचालन र सूचना व्यवस्थापनको प्रवन्ध गर्नुपर्ने ।
पूर्वाधार तथा भौतिक श्रोत साधन	- सडक पहुँच सबै ठाउमा पुग्न नसकेको - धेरै बस्तीमा विद्युत नपुगेको, - सबै वडा र घरधुरीमा खानेपानी पर्याप्त नपुगेको, - सबै वडा र घरधुरीमा सरसफाई सुविधा पर्याप्त नपुगेको, - नगरमा ६८ वटा विद्यालय रहेको, - नगरमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरू (हस्पिटल – ०, प्राथमिक स्वस्थ्य केन्द् – १, स्वास्थ्य चौकी ६, आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र – ५, बर्थिङ् सेन्टर – ६),	- सबै वडामा आपत्कालीन प्रयोजनका लागि खुला क्षेत्रको पहिचान गर्नुपर्ने, - आपत्कालीन आश्रयस्थल बनाउन सकिने सामुदायिक भवन तथा खुला ठाउँमा सडक, खानेपानी र सरसफाई पूर्वाधार निर्माण गर्नुपर्ने, - प्रत्येक वडामा सामान्य खोज उद्धारका सामग्रीहरू, प्राथमिक उपचार एवम् स्वास्थ्य एवम् व्यक्तिगत सुरक्षाका सामग्रीहरू तयारी राख्नुपर्ने । - प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा केन्द्र को १ वटा एम्बुलेन्स बग्रेकोले मर्मत गर्नुपर्ने । -

	- नगरपालिकामा २ मध्य एक वटा एम्बुलेन्स सन्चालनमा रहेको, - नगरपालिकामा दमकल नभएको ।	
प्राकृतिक श्रोत	- वनक्षेत्र रहेको - खुला चउर रहेको - नदीनाला रहेको - पानीका मुहान रहेको - बाँसघारी रहेको	- पानीका मुहान ताल पोखरी र वन क्षेत्रको संरक्षण गर्नुपर्ने - आपत्कालीन आश्रयस्थल बनाउन सकिने खुला ठाउँको पहिचान गरी सडक खानेपानी र सरसफाई पूर्वाधारहरूको तयारी गर्नुपर्ने ।
सामाजिक श्रोत	- ५४ वटा आमा समूह - युवा संस्था सबै वडामा नभएको - बाल क्लब सबै वडामा नभएको - सामुदायिक भवन प्राय सबै वडामा नरहेको । - सहकारी संस्था प्रायश वडामा रहेको । - सामाजिक संघ संस्थाहरु रहेको	- सामाजिक संस्था तथा स्रोतहरूलाई विपद् न्यूनीकरण तथा पूर्वतयारीमा संलग्न गराउने र परिचालन गर्ने नीति र कार्यक्रम बनाउनु पर्ने । - सामाजिक संस्थाहरूको संयन्त्र बनाई उनीहरूको श्रोतलाई एकिकृत रुपमा परिचालन गर्नुपर्ने - सामाजिक संस्थाहरूको विपद् व्यवस्थापन तथा प्रतिकार्य क्षमता बढाउनुपर्ने
आर्थिक श्रोत	- बैंक ३ बैंक छ । - सहकारी ३३ वटा सहकारी संस्था छन् - विपद् कोष -०० लाख ०० हजार	- नीति तथा प्रक्रिया तय गरी आर्थिक क्षेत्रलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा लगानी गर्ने र श्रोत परिचालन गर्नुपर्ने - सहकारी संस्था तथा बचत समूहले आफ्ना सदस्यहरूका लागि आपत्कालीन सहायता कोषको प्रवन्ध गर्नुपर्ने - बीमा कम्पनीहरूसँग समन्वय गरी विपद् बीमाको शुरूवात तथा प्रवर्धन गर्नुपर्ने
मानवीय श्रोत	- उद्धार तथा सुरक्षा कर्मी ३५ जना नेपाली सेना ०० जना नेपाल प्रहरी ३५ जना - प्राथमिक उपचारक ४३ जना - स्वस्थ्यकर्मी जना (डाक्टर–०, स्वास्थ्य सहायक– २५, नर्सिङ स्टाफ –२२, जनस्वास्थ्य अधिकृत-१ जना) - भूकम्प प्रतिरोधी घर बनाउन सक्ने मिस्त्री नभएको - अस्थायी आवास निर्माण गर्न सक्ने जनशक्ति छन् - विपद् सम्बन्धी तालिम दिनसक्ने प्रयाप्त जनशक्ति नभएको	- नगरपालिकामा रहेको जनशक्तिलाई संगठित रूपमा विपद् प्रतिकार्य र पूर्वतयारीमा परिचालनको लागि तयारी गर्नुपर्ने - वडा तहमा विपद् प्रतिकार्य टोली तयार गरी तालिम दिएर प्रथम सामुदायिक उद्धारक (First Community Responder) तयार गर्नुपर्ने - भूकम्प प्रतिरोधी घर बनाउन सक्ने जनशक्तिलाई संगठित गरी क्षमता अभिवृद्धि गर्नुपर्ने । - वडा तहमा स्वास्थ्य संस्थासँग समन्वय गरी प्राथमिक उपचार टोली तयार गर्नुपर्ने - विपद् लेखाजोखा गर्नसक्ने जनशक्ति वडा तहमा तयार गर्नुपर्ने - प्रत्येक वडामा स्वास्थ्य संस्था अन्तरगत द्रुत प्रतिकार्य टोली (RRT) गठन गर्नुपर्ने ।

२.१० विषयक्षेत्र तथा कार्य जिम्मेवारी

यस बागचौर नगरपालिकाले विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनका लागि विश्ववयापी तथा राष्ट्रिय तहमा भएका विषयगत क्षेत्रको अभ्यास, स्थानीय आवश्यकता र नगरपालिकाको संस्थागत संरचना अनुसार सातवटा विषयगत क्षेत्र निर्धारण गरिएको छ । विषयगत क्षेत्रको जिम्मेवारी देहाय बमोजिम रहको छ ।

तालिका १०: विषयगत क्षेत्र र यसको नेतृत्व

क्रसं	विषयगत क्षेत्र	नेतृत्व / शाखा
१	समन्वय, खोज तथा उद्धार विषय क्षेत्र	नगर प्रमुख – नगर विपद् व्यवस्थापन समिति शाखा: वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा
२	प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य तथा पोषण विषय क्षेत्र	संयोजक - सामाजिक विकास विषयगत समिति शाखा: स्वास्थ्य शाखा
३	आपत्कालीन आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री एवम् बन्दोबस्ती विषय क्षेत्र	संयोजक - वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन विषयगत समिति शाखा: वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा
४	खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्छता प्रवर्द्धन विषय क्षेत्र	संयोजक - सामाजिक विकास विषयगत समिति शाखा: खानेपानी तथा सरसफाई शाखा
५	आपत्कालीन संरक्षण तथा शिक्षा विषय क्षेत्र	संयोजक - सामाजिक विकास विषयगत समिति शाखा: शिक्षा शाखा
६	विपद् लेखाजोखा एवम् सूचना व्यवस्थापन विषय क्षेत्र	संयोजक - वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन विषयगत समिति शाखा: नगर आपत्कालीन कार्य संचालन केन्द्र
७	जीविकोपार्जन, पुनर्स्थापना तथा शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत क्षेत्र	संयोजक - पूर्वाधार विकास विषयगत समिति शाखा: पूर्वाधार विकास शाखा

२.१०.१ समन्वय, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र

नगरपालिका क्षेत्रमा कुनै पनि विपद्को घटना वा स्वास्थ्य संकटको स्थिति हुनासाथ तत्काल प्रतिकार्यमा जुटेर मानवीय जीवन रक्षा तथा सम्पत्तिको सुरक्षा गरी जनजीवन सामान्य अवस्थामा ल्याउनु पर्ने हुन्छ । यसका लागि नगर विपद् व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षको हैसियतले विपद् प्रतिकार्यको सम्पूर्ण नेतृत्व नगर प्रमुखले गर्नुपर्दछ । विपद्को परिस्थितिमा एकातिर अन्य विषयगत क्षेत्रका साथै नगरपालिका मातहतका स्रोत साधन र सबै संयन्त्रहरू प्रतिकार्यका लागि परिचालन गर्नुपर्दछ । विपद्को प्रभाव अनुसार बाह्य सहयोगको लागि नगरपालिकाभित्र र बाहिर, जिल्ला, प्रदेश तथा केन्द्रीय निकायहरूसम्म समन्वय गर्नुपर्दछ । विपद् पूर्वतयारीका लागि सरोकारवाला निकायहरूसँग निरन्तर समन्वय र सहकार्य गर्ने तथा विपद्को समयमा विपद् प्रभावित समुदायमा तुरून्त खोज उद्धार, प्राथमिक उपचार र राहत वितरणको लागि समन्वय गर्ने, विपद् प्रभावितहरूको पहिचान गरी परिचयपत्र उपलब्ध गराउने, मानिसको मृत्यु भएमा सनाखत गरी शव व्यवस्थापन (वा हस्तान्तरण) को प्रवन्ध मिलाउने र यसको लागि समयमै आवश्यक पूर्वतयारी गर्नु समन्वय, खोज तथा उद्धार क्षेत्रको मुख्य

काम हो । यस विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व नगर प्रमुखले गर्दछन् । नगरपालिकामा रहेका सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी निजी क्षेत्रका प्रतिनिधि र अन्य सबै विषय क्षेत्रका संयोजनकहरू यसमा सदस्य रहन्छन् । नगरपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत यस विषयगत क्षेत्रको सदस्य सचिवको रूपमा रहन्छन् ।

२.१०.२ प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य तथा पोषण क्षेत्र

विपद्को समयमा खोज उद्धार कार्यसँगै घाइतेहरूको जीवन रक्षाको लागि प्राथमिक उपचार सेवा आवश्यक पर्दछ । त्यसपछि गम्भीर प्रकृतिका घाइतेहरूको लागि थप उपचारको प्रवन्ध गर्नु पर्दछ । प्रभावित समुदाय तथा आश्रयस्थलमा स्वास्थ्य सेवालाई निरन्तरता दिनु पर्ने हुन्छ । महामारीजन्य विपद् तथा स्वास्थ्य संकटको समयमा स्वास्थ्य क्षेत्रको प्रमुख भूमिका हुन्छ । विपद् प्रभावित समुदायका बालबालिका बृद्धबृद्धा गर्भवती तथा दुध खुवाउने आमाहरूको लागि थप पोषणयुक्त खानाको आवश्यकता पर्दछ । नगरको स्वास्थ्य संरचना र क्षमताको परिचालन गरी प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य सेवा र पोषणको प्रवन्ध गर्नु यस विषयगत क्षेत्रको प्रमुख जिम्मेवारी हो । साथै यस विषयगत क्षेत्रले कोभिड-१९ लगायतका महाव्याधीको संक्रमण, स्वास्थ्य संकटको रोकथाम, नियन्त्रण र व्यवस्थापनको कार्य समेत गर्नेछ । यस विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व नगरपालिकाको सामाजिक विकास समितिको संयोजकले गर्दछन् भने नगरपालिकाको स्वास्थ्य शाखा प्रमुख सदस्य सचिव रहन्छन् । नगरपालिकामा रहेका स्वास्थ्य संस्था तथा अस्पतालहरू र स्वास्थ्य तथा पोषणको क्षेत्रमा काम गर्ने संस्थाका प्रतिनिधिहरु यस विषयगत क्षेत्रका सदस्यको रुपमा रहन्छन् ।

२.१०.३ आपत्कालीन आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री एवम् बन्दोबस्ती विषय क्षेत्र

नगरपालिका क्षेत्रमा कुनै पनि विपद्को घटना वा स्वास्थ्य संकटको स्थिति हुनासाथ त्यसबाट विस्थापित तथा प्रभावित भएकाहरुलाई बस्नको लागि आश्रयस्थल र आश्रयस्थलमा बसेका वा समुदायमै रहेका प्रभावितहरूलाई चामल, दाल, नुन, तेल आदि खाद्य सामग्री उपलब्ध गराउने, खानेकुरा पकाउनको लागि आवश्यक प्रवन्ध मिलाउने ओढ्ने ओछ्याउने लगायतका गैर खाद्य सामग्री एवम् लगाउने कपडाको प्रवन्ध गर्ने । महामारीजन्य स्वास्थ्य संकटको समयमा क्वारेन्टिन एवम् आइसोलेसन केन्द्रको व्यवस्थापन गर्ने, खोज उद्धार, राहत एवम् स्वास्थ्य सामग्रीहरूको खरिद तथा भण्डारण एवम् ढुवानीको व्यवस्था गर्ने, विपद् लेखाजोखा लगायतका कामको लागि आवश्यक बन्दोबस्ती मिलाउने यस विषय क्षेत्रको मुख्य जिम्मेवारी हो । यस विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समितिको संयोजकले गर्दछन् भने विपद् व्यवस्थापन सम्पर्क अधिकृत सदस्य सचिवको रुपमा रहन्छन् ।

२.१०.४ खानेपानी, सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन विषय क्षेत्र

विपद् पश्चात प्रभावित समुदायमा खानेपानी तथा सरसफाईका पूर्वाधारहरूमा क्षति पुग्छ । विस्थापितहरूले आश्रय लिएको आश्रयस्थलमा खानेपानी र सरसफाइको उचित र पर्याप्त प्रवन्ध गर्नु पर्दछ । विपद्पछि सरसफई र स्वच्छताको उचित प्रवन्ध नभएमा विभिन्न महामारी फैलिन सक्छ । विपद् प्रभावितहरूको लागि स्वच्छ र पर्याप्त खानेपानी तथा सरसरफाइको प्रवन्ध गर्नु, विपद् प्रभावित समुदाय तथा अस्थायी आश्रयस्थल वा क्वारेन्टिन र आइसोलेसन केन्द्रहरुमा खानेपानी एवम् सरसफाईको प्रवन्ध तथा स्वस्थता प्रवर्धन गर्नु, प्रभावितहरूको लागि मापदण्ड अनुसारको सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्धनका सामग्रीहरूको सुनिश्चिता गर्नु, विपद्जन्य घटनाबाट

सिर्जना भएका फोहोरहरू सरसफाई गर्नु, मरेका पशुपंक्षीहरूको व्यवस्थापन गर्नु, व्यक्तिगत सरसफाईको लागि स्वच्छता सम्बन्धी सरसामानहरू (जस्तैः हाईजिन किट, पियुष, क्लोरिन, डस्टविन, आदि) उपलब्ध गराउने, विपद्बाट क्षति भएका खानेपानी तथा सरसफाईका पूर्वाधारहरू पुनर्स्थापना गर्न सहयोग गर्नु यस विषयगत क्षेत्रको मुख्य जिम्मेवारी हो । खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धनको क्षेत्रमा काम गर्ने संस्थाका प्रतिनिधिहरू यस विषयगत क्षेत्रको सदस्य रहन्छन् ।

२.१०.५ संरक्षण तथा आपत्कालीन शिक्षा विषय क्षेत्र

विपद्को घटना पछि परिवारहरू विस्थापित हुन्छन् । कतिपय बालबालिकाले अविभावक गुमाउँछन् । यस्तो अवस्थामा महिला र बालबालिकामाथि हिंसा बढ्छ । बागचौर नगरपालिकामा धेरै विद्यालयहरू बाढी, आगलागी, चट्याङ् जस्ता प्रकोपको जोखिममा छन् र विगतमा पनि प्रभावित हुँदै आइरहेका छन् । २०७२ सालको भूकम्पबाट पनि थुप्रै विद्यालयहरूमा क्षति पुग्यो । यो भन्दा ठूलो भूकम्प आएको खण्डमा अधिकांश विद्यालयमा क्षति पुग्छ । कोभिड-१९ को महामारीको कारण लामो समयदेखी विद्यालयहरू बन्द छन् । संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्रले विपद्को समयमा किशोरी, गर्भवती महिला, सुत्केरी, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, शिशु, बालबालिका, बृद्धबृद्धाहरूलाई संरक्षण गर्ने, उनीहरूको आवश्यकता बमोजिमका सरसामानहरू जस्तैः सेनेटरी प्याड, खेलकुदका सामान आदि उपलब्ध गराउने, घरपरिवारका सदस्य गुमाएकाहरू तथा विपद्का कारण त्रसित व्यक्तिहरूलाई मनोसामाजिक परामर्श सेवा दिने र हिंसामुक्त वातावरण सिर्जना गर्ने जस्ता जिम्मेवारी निर्वाह गर्नु पर्दछ । विद्यालयहरू क्षति भएमा वा भौतिक उपस्थितिमा विद्यालय सञ्चालन गर्ने अवस्था नभएमा तत्काल शैक्षिक निरन्तरताको लागि वैकल्पिक व्यवस्था गर्ने र सामान्य अवस्थामा यसको लागि पूर्वतयारी तथा सुरक्षित विद्यालय कार्यढाँचालाई कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्ने, वैकल्पिक सिकाई निरन्तरताको लागि उपयुक्त ठाउँको पहिचान गरी आवश्यक सामग्रीहरूको तयारी गर्ने, सुरक्षित सिकाईको वातावरण तयार गरी शैक्षिक गतिविधिहरूलाई निरन्तरता दिने, संरक्षण तथा शिक्षा क्षेत्रको क्षति र आवश्यकताको लेखाजोखा गरी पुनर्स्थापन र पुनर्निर्माणमा सहयोग गर्ने र विद्यालय मार्फत स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् सुरक्षा सम्बन्धी चेतना समुदायमा विस्तार गर्न सहयोग गर्ने यस विषयगत क्षेत्रको मुख्य जिम्मेवारी हो । नगरपालिकाको सामाजिक विकास समितिको संयोजकले यस विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व गर्दछन् भने शिक्षा शाखा प्रमुख सदस्य सचिव रहन्छन् । नगरपालिकामा रहेका संरक्षण तथा शिक्षा क्षेत्रमा काम गर्ने संस्थाका प्रतिनिधिहरू यस विषयगत क्षेत्रको सदस्य रहन्छन् ।

२.१०.६ विपद् लेखाजोखा एवम् सूचना व्यवस्थापन विषय क्षेत्र

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन योजना तर्जुमा गर्न विपद्सँग सम्बन्धित र अन्य सामाजिक आर्थिक तथ्याङ्कको आवश्यकता पर्दछ । अझ विपद् पश्चात खोज उद्धार राहत र प्रतिकार्यका कामहरू अघि बढाउन विपद्को सामान्य तथा विषयगत क्षतिको तथ्याङ्क आवश्यक पर्दछ । यस विषय क्षेत्रले विपद्को क्षति तथा नोक्सानीको लेखाजोखा गर्ने यी सूचनाहरूलाई व्यवस्थापन गर्ने र विषयगत क्षेत्रका विवरणहरू सम्बन्धित क्षेत्रलाई उपलब्ध गराई पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनमा सहयोग गर्दछ । वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, वडा कार्यालय र स्थानीय सुरक्षा निकायसँग समन्वय गरी प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा गरी तत्काल विपद्को क्षतिको सूचना संकलन गर्ने संयन्त्र विकास गर्ने । क्षतिको प्रारम्भिक लेखाजोखा तथा

क्षेत्रगत आवश्यकता लेखाजोखा गर्न गृह मन्त्रालयले तयार गरेको विपद् लेखाजोखा मार्गदर्शनको आधारमा आवश्यक फारम तयार गर्ने र तालिम दिई जनशक्ति तयार गर्ने । क्षतिको लेखाजोखाको आधारमा प्रभावितहरूको वर्गीकरण गरी परिचयपत्र उपलब्ध गराउन स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई सहयोग गर्ने । विपद्का सूचनाहरू नगर आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रमा व्वस्थापन गर्ने र निर्धारित प्रक्रिया बमोजिम जिल्ला, प्रदेश तथा केन्द्रीय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रमा अदान प्रदान गर्ने यस विषयगत क्षेत्रको मुख्य जिम्मेवारी हो । यस विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समितिको संयोजनकले गर्नेछन भने स्थानीय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र हेर्ने अधिकृत सदस्य सचिवको रुपमा रहनेछन् । नेपाल रेडक्रस सोसाइटी लगायत विपद् लेखाजोखा क्षेत्रमा अनुभव भएका र स्वयम् सेवक परिचानल गर्ने क्षमता भएका स्थानीय संस्थाहरू यसका सदस्यका रुपमा रहनेछन् ।

२.१०.७ जीविकोपार्जन, पुनर्स्थापना तथा शीघ्र पुनर्लाभ विषय क्षेत्र

यस विषयगत क्षेत्रले विपद्को कारण अवरूद्ध हुन पुगेका अत्यावश्यक सेवाहरू (जस्तैः सडक, विद्युत, खानेपानी, टेलिफोन) तत्काल सुचारू गर्ने र त्यस्ता सेवा प्रदान गर्ने निकायका कार्यालयहरूमा क्षति पुगेमा वैकल्पिक व्यवस्था गर्ने, सामाजिक आर्थिक पूर्वाधार र अवस्थालाई चलायमान बनाई जनजीवनलाई सामान्य बनाउने जिम्मेवारी निर्वाह गर्दछ । विपद् पश्चात विस्थापितहरूलाई तत्काल अस्थायी आश्रयस्थल व्यवस्थापन गर्न तथा आवास, खानेपानी, सरसफाई लगायतका अस्थायी पूर्वाधार तयार गर्न सहयोग गर्दछ । त्यसैगरी पुनर्स्थापनको चरणमा स्थायी संरचनाहरू पुनर्निर्माण नहुँदासम्मको लागि अस्थायी संरचना तथा पूर्वाधार तयार गर्ने काम गर्दछ । आपत्कालीन अवस्थामा पूर्वाधार क्षति भएर आवतजावत अवरूद्ध भएमा सेवा सुचारू गर्नका लागि तत्काल अस्थायी पूर्वाधार तयार गर्ने । प्रभावित समुदायसम्म राहत तथा प्रतिकार्यको पहुँच सहज बनाउन तत्काल अस्थायी पूर्वाधारहरूको विकास गर्ने । नगरपालिकाले कुनै पनि पूर्वाधार निर्माण गर्दा मापदण्ड बमोजिम र विपद् सुरक्षित भएको सुनिश्चित गर्ने । आपत्कालीन प्रयोजनका लागि अस्थायी आश्रयस्थल, त्यसमा आवश्यक खानेपानी तथा सरसफाईका पूर्वाधारहरू तयार गर्ने । विपद्बाट क्षति भएका संरचना तथा पूर्वाधारहरूको पुननिर्माण गर्दा बहुप्रकोपको जोखिमबाट सुरक्षित स्तरीय मापदण्ड अनुसार भएको सुनिश्चित गर्ने । यस विषयगत क्षेत्रको काम विपद्को तत्कालको अवस्थादेखि पुनर्निर्माणको काम नसकिँदासम्म लामो समयसम्म पनि चल्न सक्छ र विपद् व्यवस्थापनका चारबटै चरणमा काम गर्नुपर्ने हुन्छ । यस विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व पूर्वाधार विकास समितिको संयोजकले गर्नेछन् भने पूर्वाधार विकास शाखा प्रमुख यसको सदस्य सचिवको रूपमा रहनेछन् । माथि उल्लिखित विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व र सदस्य संस्थाहरूको विवरण अनुसूची- ३ मा राखिएको छ ।

खण्ड तीन : पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

३.१ सामान्य पूर्वतयारी योजना

बागचौर नगरपालिका बहुप्रकोपको जोखिममा छ । विपद्को सम्भावना र त्यसबाट हुनसक्ने जनधनको क्षति कम गर्न र पर्याप्त पूर्वतयारी गरी विपद् एवम् स्वास्थ्य संकट प्रतिकार्य क्षमता सुदृढ गर्न नगर विपद् व्यवस्थापन समितिले पूर्वतयारीका विभिन्न गतिविधिहरू नियमित रूपमा गर्नुपर्ने हुन्छ । विपद् पूर्वतयारी र विपद् एवम् स्वास्थ्य संकट व्यवस्थापनलाई विकासका गतिविधिहरूमा जोडेर जोखिमका स्रोतहरूको न्यूनीकरण गर्दै प्रतिकार्यका लागि आधार तयार गर्न सामान्य पूर्वतयारीका रूपमा देहाय बमोजिमको कार्ययोजना तयार गरिएको छ ।

क्र.सं.	सामान्य पूर्वतयारीका कार्यहरु	समय	स्थान	परिमाण	मुख्य जिम्मेवारी
१	नगर आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रमा सञ्चार एवम् खोज उद्धार तथा प्राथमिक उपचार सामग्रीको प्रवन्ध गर्ने	तत्काल	नगरपालिका	१	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति
२	नगरपालिकाका सबै वडामा समुदायमा आधारित खोज उद्धार कार्यदल गठन गर्ने	तत्काल	सबै वडा	प्रत्येक वडामा	वडा विपद् व्यवस्थापन समिति
३	प्रदेश र केन्द्रीय तहसँग समन्वय हुने गरी विपद् जोखिम न्यूनीकरण वेभ पोर्टल विकास गरि सञ्चालन गर्ने	आ ब २०७९-२०८०	नगरपालिका	१	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति
४	विपद् पश्चातको आवश्यकताको लेखाजोखाको लागि आधुनिक सूचना प्रविधिको उपयोग गरेर द्रुत आँकलन प्रणाली प्रक्रिया तयार गर्ने	आ ब २०७९-२०८०	नगरपालिका	१	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति
५	आपत्कालीन अस्थायी आश्रयस्थलको लागि नगरमा खुला क्षेत्र पहिचान गर्ने	तत्काल	नगरपालिका	१	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति

६	प्रत्येक सार्वजनिक, सरकारी र व्यावसायिक भवनमा आपत्कालीन निकासी मार्ग (Evacuation Route) र आपत्कालीन भेला हुने स्थान (Assembly Point) छुट्याई विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गर्ने, गराउने	तत्काल	सबै सम्बन्धित संस्थाहरु	आबश्यक्ता अनुसार	सम्बन्धित कार्यालय
७	वडामा भएका सामुदायिक भवनहरूमा आपत्कालीन अस्थायी आश्रयस्थल तथा क्वारेन्टिन सञ्चालनको लागि सडक खानेपानी सरसफाइका पूर्वाधार तयार गर्ने	तत्काल	पहिचान गरिएका स्थानहरू	आवश्यकता अनुसार	पूर्वाधार विकास शाखा
७	प्रत्येक वडामा आपत्कालीन आश्रयस्थल तथा क्वारेन्टिन / आइसोलेसन सेन्टर मा प्रयोग गर्न सकिने सुरक्षित सामुदायिक भवनको पहिचान / निर्माण गर्ने	नियमित	वडा	प्रत्येक वडामा कम्तिमा एउटा	पूर्वाधार विकास शाखा वडा कार्यालय
८	वडामा भएका सामुदायिक भवनहरूमा आपत्कालीन अस्थायी आश्रयस्थल तथा क्वारेन्टिन सञ्चालनको लागि सडक खानेपानी सरसफाइका पूर्वाधार तयार गर्ने	नियमित	नगरपालिका क्षेत्र	प्रत्येक वडामा कम्तिमा एउटा	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति
९	विपद्बाट हुने मानवीय क्षति, बाली, पशु, घर तथा सम्पतिको लागि कार्यबिधि बनाई बीमा गर्न प्रोत्साहन गर्ने	नियमित	नगरपालिका क्षेत्र	नगर क्षेत्र	नगर / वडा विपद् व्यवस्थापन समिति
१०	विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागि समुदायमा आधारित संस्थाहरु, स्थानीय गैर सरकारी संस्थाहरु, स्थायी प्रकृतिका उपभोक्ता समितिहरु र नागरिक संस्थाहरुबीच सहकार्यको लागि संयन्त्र तयार गर्ने	नियमित	नगरपालिका क्षेत्र	वार्षिक	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति
११	नगर क्षेत्रका प्रमुख प्रकोपहरु (बाढि, पैरो, आगलागी र सडक दुर्घटना, महामारी नियन्त्रण) को लागि परिदृष्यमा आधारित कृतिम घटना अभ्यास नियमित सञ्चालन गर्ने	नियमित	नगरपालिका	वार्षिक	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति
१२	नगरपालिकाको स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना वार्षिक रूपमा अद्यावधिक गर्ने	नियमित	नगरपालिका	त्रैमासिक	सबै विषयगत क्षेत्र
१३	सबै विषयगत क्षेत्रको कार्यतालिका बनाएर नियमित बैठक बस्ने	तत्काल	सबै सम्बन्धित संस्थाहरु	आबश्यक्ता अनुसार	सम्बन्धित कार्यालय

३.२ पूर्वानुमानमा आधारित पूर्वतयारी योजना

यस नगरपालिकामा पर्न सक्ने विपद् त्यसको पूर्वानुमानित आँकलनका आधारमा देहाय बमोजिम सात वटा विषयगत क्षेत्रको पूर्वतयारीका कार्यहरु निर्धारण गरिएको छ । उक्त क्रियाकलापहरू कार्यान्वयनको जिम्मेवारी सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रको हुनेछ भने आवश्यकता अनुसार अन्य निकाय वा क्षेत्रसँग समन्वय गरी काम गर्नेछन् ।

३.२.१ समन्वय, खोज तथा उद्धार विषय क्षेत्र

क्र.सं.	पूर्वतयारीका कार्यहरु	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग
१	वडा तहमा गठन भएका खोज उद्धार टोलीलाई तालिम दिएर प्रथम सामुदायिक उद्धारक (First Community Responders) तयार गर्ने	पहिलो त्रैमासिक	वडा	१२	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस
२	खोज उद्धारका लागि आवश्यक उपकरण सामग्रीहरुको आवश्यकता आँकलन गरी खरिद गर्ने	पहिलो त्रैमासिक	नगरपालिका	१	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस
३	खोज उद्धार टोली परिचालनको लागि न्यूनतम् खोज उद्धार सामग्री खरिद गरी तयारी अवस्थामा राख्ने	पहिलो त्रैमासिक	वडा तह	१२	सुरक्षा निकाय, वडा कार्यालय
४	खोज तथा उद्धारका लागि प्रयोग गर्न सकिने सवारी साधनहरू र एम्बुलेन्सहरूको सूची र सम्पर्क व्यक्तिको विवरण तयार गर्ने	नियमित	नगरपालिका	१	सम्बन्धित संस्था
५	सबै विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू तथा सरोकारवाला निकाय र संस्थाहरूको सम्पर्क ठेगाना अद्यावधिक राख्ने	नियमित	नगरपालिका	१	सबै विषयगत क्षेत्र

३.२.२ प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य तथा पोषण विषय क्षेत्र

क्र.सं.	पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग
१	नगरपालिकाका सबै वडामा स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाको समन्वयमा द्रुत प्रतिकार्य टोली (RRT) गठन गर्ने	तत्काल	वडा	हरेक वडामा एक	वडा विपद् व्यवस्थापन समिति

अनन्त कुमार गौतम
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

२	नगरका सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूमा आपत्कालीन प्रयोजनको लागि औषधिको 'बफर स्टक' व्यवस्थापन गर्ने र औषधि उपलब्ध भएको सुनिश्चित गर्ने	नियमित	वडा	स्वास्थ्य संस्था अनुसार	सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्था
३	वडा तहमा प्राथमिक उपचार कार्यदल गठन गर्ने	तत्काल	वडा	हरेक वडामा एक	वडा विपद् व्यवस्थापन समिति
४	स्वास्थ्यकर्मी, महिला स्वयं सेविका र वडा स्तरीय कार्यदलका सदस्यहरुको लागि प्राथमिक उपचार तालिम सञ्चालन गर्ने	नियमित	वडा	१२	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
५	समुदायमा जनस्वास्थ्य सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	नियमित	वडा	१२	स्वास्थ्य संस्था
६	विपद्को समयमा गर्भवती तथा सुत्केरी महिला र बालबालिकाहरुमा पोषण आवश्यकता पूर्तिका लागि पुरक खाना आवश्यकताको आँकलन गर्ने	नियमित	वडा	१२	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
७	आपत्कालीन अवस्थामा घाइतेहरूको थप उपचारको लागि रिफरल प्रकृया तय गर्ने	नियमित	नगरपालिका	१	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति

३.२.३ आपत्कालीन आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री एवम् बन्दोबस्ती विषय क्षेत्र

क्र.सं.	पूर्वतयारीका कार्यहरु	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग
१	अस्थायी आश्रय स्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री र राहत व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्रका सदस्य संस्थाहरूको सम्पर्क ठेगाना अद्यावधिक राख्ने	नियमित	नगरपालिका	१ पटक	सम्बन्धित संस्था
२	नगरमा भएका हेभी इक्वीपमेन्ट, ढुवानीका साधनहरु तथा सवारी साधनहरुको लगत तयार गरी आपत्कालीन अवस्थामा प्रयोग गर्न निजी क्षेत्रसँग सम्झौता गर्ने	नियमित	नगरपालिका	आबश्यकता अनुसार	सम्बन्धित संस्था
३	नगरपालिकामा कम्तिमा प्रत्येक वडामा १०० परिवारको लागि आवश्यक पर्ने गैर खाद्य सामग्री सेटको स्टक राख्ने	नियमित	नेपाल रेडक्रस	१२	नेपाल रेडक्रस
४	प्रत्येक वडामा कम्तिमा १०० परिवारका लागि अस्थायी आश्रयको लागि बहुप्रकोपबाट सुरक्षित स्थान पहिचान गरी राख्ने	तत्काल	वडा	१२	वडा कार्यालय
५	नगरमा कम्तिमा ३०० परिवार तथा १५०० जनसंख्याको लागि आवश्यक पर्ने गैर खाद्य सामग्री भण्डारणको क्षमता भएको गोदामघरको व्यवस्था गर्ने	२०७९ जेठ	नगरपालिका	१	नगरपालिका र रेडक्रस

अनन्त कुमार गौतम
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

६	पहिचान गरिएको स्थानमा अस्थायी आश्रयस्थलका लागि आवश्यक पूर्वाधार, खानेपानी, सरसफाइको प्रवन्ध तथा तत्काल टहरा बनाउन सक्ने व्यवस्था गर्ने	२०७९	नगरपालिका	आवश्यकता अनुसार	पूर्वाधार विकास शाखा
७	पहिचान गरिएका वा तयार गरिएका अस्थायी आश्रयस्थलका संरचना र सुविधाहरू महामारीको समयमा क्वारेन्टिन एवं आइसोलेसन केन्द्रको रुपमा प्रयोग गर्न सक्ने र स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न मिल्ने गरी विकास गर्ने	२०७९	नगरपालिका	आवश्यकता अनुसार	पूर्वाधार विकास शाखा

३.२.४ खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन विषय क्षेत्र

क्र.सं.	पूर्वतयारीका कार्यहरु	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग
१	खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन सम्बन्धी आवश्यकताको आँकलन गर्ने	नियमित	सबै वडा	१२	नगरपालिका
२	विपद् लेखाजोखा टोलीलाई खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन क्षेत्रको विपद् सूचना संकलनको तालिम दिने	नियमित	सबै वडा	१२	नगरपालिका
३	कम्तिमा ५०० परिवारलाई पुग्ने आपत्कालीन सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन सामग्री भण्डारणको व्यवस्था मिलाउने	नियमित	सबै वडा	१२	नगरपालिका र रेडक्रस
४	आपत्कालीन आश्रयस्थल वा आश्रयस्थल बनाउन पहिचान गरिएका खुला क्षेत्रमा खानेपानी आपूर्तिको स्रोत र आवश्यक सामग्रीको प्रवन्ध गर्ने	नियमित	सबै वडा	१२	नगरपालिका
५	रेडियो टिभी, पत्रपत्रिका र सामाजिक मिडिया मार्फत सरसफाई सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम प्रसारण गर्ने	नियमित	सबै वडा	१२	नगरपालिका
६	खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरूको सम्पर्क अध्यावधिक राख्ने	नियमित	सबै वडा	१२	नगरपालिका

३.२.५ संरक्षण तथा शिक्षा विषय क्षेत्र

क्र.सं.	पूर्वतयारीका कार्यहरू	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग

१	सबै विषयगत क्षेत्रलाई महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र ज्येष्ठ नागरिकको संरक्षणका तरिकाहरू बारे जानकारी दिने	निरन्तर	नगरपालिका	सबै विषयगत क्षेत्र	महिला तथा बालबालिका शाखा
२	विपद्को समयमा संरक्षण एवम् सुरक्षाका लागि चाहिने सामग्रीहरू खरिद गरी भण्डारण गर्ने	निरन्तर	नगरपालिका	अनुमानित आँकलन अनुसार	महिला तथा बालबालिका शाखा
३	विद्यालयका शिक्षक र महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकालाई आधारभूत मनोसामाजिक परामर्श सम्बन्धी तालीम दिने	निरन्तर	नगरपालिका	सबै वडा र सबै विद्यालयहरू	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी र नगरपालिका
४	सबै विद्यालयमा विद्यालय सुरक्षा कार्यन्वयन कार्यविधि बमोजिम सुरक्षित विद्यालयका न्यूनतम् गतिविधि सञ्चालन गर्न सहजीकरण गर्ने	निरन्तर	विद्यालय	सबै विद्यालय	नगर पालिका
५	विद्यालयहरूको संकटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखाको लागि सहयोग गर्ने	निरन्तर	विद्यालय	सबै विद्यालय	नगर पालिका
६	विद्यालयहरूलाई सिकाई निरन्तरता र पूर्वतयारी सहितको विद्यालय सुरक्षा योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्ने	निरन्तर	विद्यालय	सबै विद्यालय	नगर पालिका
७	विद्यालय व्यवस्थापन समिति तथा प्रअहरुलाई विद्यालय सुरक्षा सम्बन्धी तालिम दिने	निरन्तर	विद्यालय	सबै विद्यालय	नगर पालिका
८	कृतिम घटना तथा सिमुलेसन अभ्यास सञ्चालन गर्न नगरपालिका र विद्यालयहरूसँग समन्वय गर्ने	निरन्तर	विद्यालय	सबै विद्यालय	नगर पालिका र रेडक्रस
९	बैकल्पिक सिकाई सञ्चालनका लागि कार्यविधि र सामग्री तयारी अवस्थामा राख्ने	निरन्तर	विद्यालय	सबै विद्यालय	नगर पालिका
१०	सबै विद्यालयहरूमा अस्थायी सिकाई केन्द्र सञ्चालनका लागि आवश्यक सामग्रीहरू तयारी अवस्थामा राख्ने प्रवन्ध गर्ने	निरन्तर	विद्यालय	सबै विद्यालय	नगर पालिका
११	संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरूको सम्पर्क अद्यावधिक गर्ने	तत्काल	विद्यालय	सबै विद्यालय	नगर पालिका

३.२.६ विपद् लेखाजोखा एवम् सूचना व्यवस्थापन विषय क्षेत्र

क्र.सं.	पूर्वतयारीका कार्यहरू	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग

१	नगर आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र मार्फत विपद् सम्बन्धी सूचना सङ्कलन, व्यवस्थापन र प्रसारणको व्यवस्था मिलाउने	नियमित	नगरपालिका	१२	जिल्ला आपत्कालीन कार्य संचालन केन्द्र
२	वडा तहमा विपद् लेखाजोखा टोली तयार गर्ने	२०७९	वडा	सबै	नेपाल रेडक्रस र नगरपालिका
३	विपद् लेखाजोखा टोलीका सदस्यहरूलाई विपद् लेखाजोखा सम्बन्धी तालिम दिने	२०७९	वडा	सबै	नेपाल रेडक्रस र नगरपालिका
४	समुदाय स्तरमा विपद्को समयमा सूचना प्रवाह गर्न SMS मार्फत सूचना प्रसार गर्ने समूहगत प्रणालीको विकास गर्ने	निरन्तर	नगरपालिका	सबै	मोवाइल सेवा प्रदायक
५	स्थानीय रेडियो एफ एम तथा अन्य सामाजिक मिडियाबाट जनचेतना मूलक सन्देशहरू प्रवाह गर्ने	निरन्तर	नगरपालिका	सबै	नगरपालिका र पत्रकार महासंघ
६	नगरपालिकाको विपद् सम्बन्धि सम्पूर्ण सूचना तथा गतिविधिहरू नियमित अद्यावधिक गर्ने	निरन्तर	नगरपालिका	सबै	नगरपालिका र रेडक्रस
७	विपद् सूचना प्रवाह प्रकृया तय गरी वस्तीमा भएका घटनाको तत्काल स्थानीय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रमा अद्यावधिक हुने प्रवन्ध मिलाउने	निरन्तर	नगरपालिका	सबै	नगरपालिका र रेडक्रस

३.२.७ जीविकोपार्जन, पुनर्स्थापन तथा शीघ्र पुनर्लाभ विषय क्षेत्र

क्र.सं.	पूर्वतयारीका कार्यहरू	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग
१	जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने गराउने	२०७९	नगरपालिका	१	नगरपालिका राष्ट्रिय भूमि आयोग
२	पूर्ण रूपमा भवन आचार संहिता कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्ने गराउने	२०७९	नगरपालिका	१	नगरपालिका राष्ट्रिय भूमि आयोग
३	जोखिमयुक्त क्षेत्रहरूको दोहन र अतिक्रमणमा नियन्त्रण गर्ने	२०७९	नगरपालिका	१	नगरपालिका र जिल्ला प्रशासन कार्यालय

४	पहिचान गरिएका आपत्कालीन आश्रयस्थलमा अस्थायी आवास, सरसफाई, खानेपानी, सडक र विजुलीको पूर्वाधार तयार गर्ने	२०७९	नगरपालिका	१	नगरपालिका
५	ग्रामीण सडक निर्माण जस्ता पूर्वाधार विकास गर्दा प्राविधिक र वातावरणीय अध्ययन अनुसार विपद् जोखिम नबढ्ने कुरा सुनिश्चित गर्ने	निरन्तर	नगरपालिका	आबश्यकता अनुसार	नगरपालिका
६	संरचना तथा पूर्वाधारको पुनर्निर्माण अझ राम्रो अझ बलियोको मान्यता अनुरूप गर्ने	निरन्तर	नगरपालिका	आबश्यकता अनुसार	नगरपालिका
७	विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरूको सम्पर्क विवरण अद्यावधिक राख्ने र विषयगत क्षेत्रको नियमित बैठक गर्ने	निरन्तर	नगरपालिका	आबश्यकता अनुसार	नगरपालिका

३.३ आपत्कालीन प्रतिकार्य (कार्यविधि) योजना

आपत्कालीन प्रतिकार्य योजनामा विपद्को समय र विपद् पश्चात् तुरुन्तै चाल्नुपर्ने खोज, उद्धार, उपचार एवम् जोखिम क्षेत्रबाट प्रभावितहरूलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण, राहत वितरणका र विपद् लेखाजोखा तथा सूचना व्यवस्थापन र संप्रेषणका क्रियाकलापहरू सहित प्रत्येक विषयगत क्षेत्र परिचालनको समय तालिका सहितको कार्यविधि समावेश गरिएको छ । यसका लागि देहाय बमोजिमका क्रियाकलापहरू तर्जुमा गरिएको छः

३.३.१ समग्र व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार विषय क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति आकस्मिक बैठक बसी हरेक विषयगत क्षेत्रलाई तयारी अवस्थामा रहन निर्देशन दिने	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति
	२	समन्वय खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बस्ने	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति
	४	खोज उद्धार र सुरक्षाको लागि उद्धारकर्मी, सुरक्षाकर्मी परिचालन गर्ने	सुरक्षा निकाय
	५	खोज तथा उद्धारका लागि आवश्यक सामग्री र यातायातको बन्दोबस्त गर्ने	बन्दोबस्ती विषय क्षेत्र
	६	घाइतेहरूको शिघ्र उद्धार गर्ने र वेपत्ताहरूको खोजी कार्यलाई तीब्रता दिने	सुरक्षा निकाय
	७	सम्भावित जोखिम क्षेत्रका समुदायको सुरक्षित स्थानान्तरण गर्ने	सुरक्षा निकाय, वडा समिति

	८	घाइतेहरूको तत्काल प्राथमिक उपचारका लागि आवश्यक समन्वय गर्ने	स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्र
	९	मृतकहरूको पहिचान गरी मुचुल्का गरेर शव आफन्तको जिम्मा लगाउने	वडा समिति
२४ घण्टा देखि ७ दिन	१०	खोज उद्धार कार्यलाई आवश्यकता अनुसार निरन्तरता दिने	सुरक्षा निकाय
	११	२४ घण्टाको कामको समीक्षा गरी थप खोज उद्धार कार्य अघि बढाउने	सुरक्षा निकाय
	१२	प्रभावितहरूको व्यक्तिगत सम्पत्ति तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको सुरक्षाको लागि सुरक्षाकर्मी परिचालन गर्ने	सुरक्षा निकाय
	१३	आवश्यकता अनुसार शव व्यवस्थापन कार्यलाई निरन्तरता दिने	सुरक्षा निकाय
	१४	बहु क्षेत्रगत प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा गर्नको लागि सबै विषयगत क्षेत्रलाई समन्वय तथा परिचालन गर्ने	सुरक्षा निकाय
	१५	विपद्को घटनाको प्रकृति हेरी आवश्यकता अनुसार जिल्ला प्रदेश तथा सङ्घीय सरकारसँग समन्वय गर्ने	जल्ला विपद व्यवस्थापन समिति
७ दिनदेखि १ महिना	१६	आवश्यकता अनुसार खोज उद्धार कार्यलाई निरन्तरता दिने	सुरक्षा निकाय
	१७	विपदमा हराएका वा नष्ट भएका अत्यावश्यक दस्तावेजहरुको लगत सङ्कलन गर्ने	सुरक्षा निकाय वडा समिति
	१८	हराएका वा नष्ट भएका कागजातहरुको पुनर्निमार्ण तत्काल गर्ने	वडा कार्यालय
	१९	विषय क्षेत्रगत विस्तृत लेखाजोखाको आधारमा विपदबाट भएको क्षतिको लागि पुनर्स्थापना योजना तयार गर्न समन्वय गर्ने	सबै विषयगत क्षेत्र
	२०	विपद् पश्चातको आवश्यकता लेखाजोखाको आधारमा नगरपालिकाको पुनर्निमाण योजना तयार गर्न समन्वय गर्ने	सबै विषयगत क्षेत्र

३.३.२ प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य तथा पोषण विषय क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बसी अवस्थाको विश्लेषण गर्ने	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति

अनन्त कुमार गौतम
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

	२	घाइतेको खोज उद्धारसँगै प्राथमिक उपचारका लागि प्राथमिक उपचार टोली परिचालन गर्ने	खोज उद्धार कार्यदल
	३	विपद् प्रभावित क्षेत्रमा प्राथमिक उपचार डेस्क स्थापना गरी सेवा सञ्चालन गर्ने	बन्दोबस्ती विषय क्षेत्र
	४	गम्भीर अवस्थाका घाइतेहरूलाई थप उपचारको लागि रिफर गर्ने	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति
	५	दीर्घ रोगीहरू पहिचान गरी उनीहरूको लागि औषधि तथा उपचार सेवा उपलब्ध गराउने	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
२४ घण्टा देखि ७ दिन	६	मापदण्ड अनुसार शुद्ध पिउने पानी र प्रभावितहरूको अवस्था अनुसार पोषणयुक्त खानाको सुनिश्चतता गर्ने	खाद्य विषयगत क्षेत्र
	७	विपद् प्रभावित क्षेत्र तथा अस्थायी आश्रयस्थलमा नियमित औषधि उपचारका साथसाथै गर्भवती जाँच, सुत्केरी र परिवार नियोजन सेवालाई निरन्तरता दिने	बन्दोबस्ती विषय क्षेत्र
	८	मनोसामाजिक परामर्श सेवा सञ्चालनलाई आवश्यकता अनुसार निरन्तरता दिने	संरक्षण विषय क्षेत्र
	९	अस्थायी आश्रयस्थल तथा प्रभावित समुदायमा महामारीजन्य विपद् फैलिन नदिन थोकथामका उपायहरू अपनाउने	खानेपानी तथा सरसफाई विषयगत क्षेत्र
	१०	स्वास्थ्य तथा पोषण क्षेत्रको विषयगत आवश्यकता लेखाजोखा गरी पुनर्स्थापन योजना तयार गर्ने	विपद् लेखाजोखा तथा सूचना व्यवस्थापन क्षेत्र
७ दिन देखि १ महिना	११	आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य उपचार र सेवा प्रवाहलाई निरन्तरता दिने	स्वास्थ्य संस्थाहरू
	१२	थप महामारी फैलिन नदिन रोकथामका उपायहरू निरन्तर गर्ने	खानेपानी तथा सरसफाई विषयगत क्षेत्र
	१३	स्वास्थ्य क्षेत्रको विपद् पछिको आवश्यकताको लेखाजोखा गरी पुनर्निमाण योजना तयार गर्ने	पुनर्निर्माण विषयगत क्षेत्र

३.३.३ आपत्कालीन आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री एवम् बन्दोबस्ती विषय क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग

अनन्त कुमार गौतम
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

० देखि २४ घण्टा	१	अस्थायी आश्रय स्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री र राहत व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बोलाउने र अवस्था विश्लेषण गर्ने, प्रभावित हुनसक्ने जनसंख्यको आँकलन गर्ने	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
	२	विस्थापितहरूको लागि तत्काल अस्थायी बसोबासको प्रवन्ध गर्ने	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
	३	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखाको लागि आवश्यक बन्दोबस्त गर्ने	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
	४	उद्धारकर्मी, स्वास्थ्यकर्मी तथा घाइतेहरुको ओसार पसार र राहत सामग्रीको ओसार पसार गर्नको लागि यातायातका साधनहरुको प्रवन्ध गर्ने	खोज उद्धार विषयगत क्षेत्र
	५	विस्थापित तथा अस्थायी आश्रयस्थलमा रहेका सबै परिवारको लागि तत्काल खान मिल्ने खाद्य सामग्री उपलब्ध गराउने	बन्दोबस्ती विषय क्षेत्र
	६	विपद् प्रभावितहरूलाई गर्मीको समयमा झुल र जाडोको समयमा न्यानो कपडाको प्रवन्ध गर्ने	बन्दोबस्ती विषय क्षेत्र
२४ घण्टा देखि ७ दिन	७	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (Initial Rapid Need Assessment-IRNA) आधारमा आगामी एक महिनाको लागि खाद्य तथा गैर खाद्य आवश्यकताको आँकलन गर्ने	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
	८	प्रभावितहरूको लागि अस्थायी आश्रय स्थलमा बसोबासको प्रवन्ध गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिने	बन्दोबस्ती विषय क्षेत्र
	९	आश्रय स्थलमा शौचालय, खानेपानी, सरसफाई तथा औषधि उपचारको लागि अन्य विषयगत क्षेत्रसँग समन्वय गर्ने	खानेपानी सरसफाई र स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्र
	१०	विस्थापित तथा अस्थायी आश्रयस्थलमा रहेका सबै परिवारको लागि खाद्य सामग्री, खाना पकाउने भाँडाकुँडा र ओढ्ने ओछ्याउने सामग्री उपलब्ध गराउने	बन्दोबस्ती विषय क्षेत्र, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
	११	अपांगता भएका व्यक्ति एकल महिला र पुरुषका लागि उपयुक्त आश्रय स्थलको प्रवन्ध गर्ने	संरक्षण विषयगत क्षेत्र
	१२	विपद्को कारण आघातमा रहेका व्यक्तिहरूलाई आश्रयस्थलमा नै मनोसामाजिक परामर्श सेवा प्रदान गर्ने प्रवन्ध गर्ने	संरक्षण विषयगत क्षेत्र
	१३	अस्थायी आश्रयस्थलमा बालबालिकालाई खेल्ने ठाउँको प्रवन्ध गर्ने	संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र
७ दिन देखि १ महिना	१४	आवश्यकता अनुसार विस्थापितहरुलाई घर फर्किने वातावरण तयार गरी घर फर्काउने	
	१५	भौतिक संरचना पुनर्निर्माणका लागि आवश्यक काठ सहुलियत दरमा उपलब्ध गराउन सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहसँग समन्वय गर्ने	सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति

	१६	अस्थायी आश्रयस्थलमा रहेका बालबालिकाको सिकाई निरन्तरताको लागि गाउँपालिकाको शिक्षा शाखा र शिक्षा विषयगत क्षेत्रसँग समन्वय गर्ने	संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र
	१७	विपद् पश्चातको आवश्यकता लेखाजोखाको लागि आवश्यक बन्दोबस्त मिलाउने	विपद् लेखाजोखा तथा सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र

३.३.४ खानेपानी, सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन विषयगत क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बसी अवस्थाको विश्लेषण गर्ने	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति
	२	प्रभावित समुदाय तथा अस्थायी आश्रयस्थलमा सुरक्षित शुद्ध पिउने पानी तथा सरसफाईको लागि मापदण्ड अनुसारको आवश्यक पानी उपलब्ध गराउने प्रवन्ध गर्ने	अस्थायी आश्रय स्थल तथा राहत व्यवस्थापन क्षेत्र
२४ घण्टा देखि ७ दिन	३	खानेपानी तथा सरसफाई आवश्यकताको आँकलन गर्ने	विपद् लेखाजोखा क्षेत्र
	४	आस्थायी आश्रय स्थलमा सरसफाईका अस्थायी संरचनाहरू तयार गर्ने	अस्थायी आश्रय स्थल तथा राहत व्यवस्थापन क्षेत्र
	५	प्रभावित समुदायमा सामान्य क्षति भएका खानेपानी तथा सरसफाईका संरचनाहरू तत्काल मर्मत गर्ने	पुनर्स्थापन तथा पुनर्निर्माण विषयगत क्षेत्र
	६	खानेपानी शुद्धीकरणका विधिहरू समुदायलाई जानकारी गराउने	खानेपानि तथा सरसफाइ साखा
	७	अस्थायी आश्रयस्थलको फोहोर मैला व्यवस्थापनको प्रवन्ध गर्ने	
	८	अस्थायी आश्रयस्थलमा नियमित स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई शिक्षा प्रवर्द्धन गर्ने	
	९	खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रको पुनर्स्थापन योजना तयार गर्ने	
	१०	अस्थायी आश्रय स्थलमा मापदण्ड अनुसारको खानेपानी र सरसफाइको प्रवन्ध नियमित गर्ने	

७ दिन देखि १ महिना	११	आवश्यकता अनुसार अस्थायी आश्रय स्थलमा खानेपानी र सरसफाईको प्रवन्ध नियमित गर्ने	
	१२	खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रको क्षेत्रगत आवश्यकताको लेखाजोखा गर्ने	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
	१३	अस्थायी सिकाई केन्द्रहरूमा खानेपानी र सरसफाईको प्रवन्ध गर्ने	संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र
	१४	विपद् पछिको क्षेत्रगत आवश्यकताका आधारमा खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रको पुनर्निर्माण योजना तयार गर्ने	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र

३.३.५ संरक्षण तथा शिक्षा विषय क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बसी अवस्थाको विश्लेषण गर्ने	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति
	२	अवस्था अनुसार आपत्कालीन प्रतिकार्यको लागि विद्यालय बन्द गर्नु पर्ने भएमा बन्द गर्न नगर विपद् व्यवस्थापन समितिलाई सिफारिस गर्ने	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति
	३	विद्यालयको क्षति तथा शिक्षक विद्यार्थीको अवस्थाको आँकलन गरी खोज उद्धारमा सहयोग गर्ने	
	४	आवश्यकता अनुसार प्रभावितहरूलाई मनोसाजिक परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने	
२४ घण्टा देखि ७ दिन	५	शिक्षा क्षेत्रमा भएको क्षतिको प्रारम्भिक विवरण संकलन गरी आवश्यकता आँकलन गर्ने	
	६	विपद्का कारण हराएका वा छुट्टिएका बालबालिकाहरुलाई अभिभावकसँग पुनर्मिलन गराउने	
	७	प्रभावित महिला बालबालिका अपांगता भएका व्यक्ति र जेष्ठ नागरिकलाई संरक्षण दिने	
	८	आवश्यकता अनुसार मनोसामाजिक परामर्श कार्यशाला सञ्चालन गर्ने	
	९	नेपाल प्रहरी र स्थानीय सामाजिक संस्थाहरूवीच संयन्त्र तयार गरी बाहिरबाट आउने व्यक्तिहरूमाथि निगरानी राख्ने	
	१०	विपद् प्रभावित समुदाय तथा अस्थायी आश्रयस्थलमा सामाजिक र लैंगिक विभेद नभएको सुनिश्चित गर्ने	
	११	मानव बेचबिखन, ओसारपसार र अपहरण जोखिम न्यूनीकरणका लागि नगरपालिकाको सिमा नाकाहरूमा नागरिक सुरक्षा चेक पोष्ट स्थापना गर्ने	

अनन्त कुमार गौतम

	१२	शिक्षा क्षेत्रमा भएको क्षतिको प्रारम्भिक विवरण संकलन गरी आवश्यकता आँकलन गर्ने	
	१३	सिकाई निरन्तरताको कार्ययोजना क्रियाशील गर्ने	
	१४	तत्काल विद्यालय सञ्चालन हुन नसक्ने अवस्थामा अस्थायी सिकाई केन्द्र स्थापना गरी सिकाई सुचारु गर्ने	
	१५	अस्थायी सिकाई केन्द्र पनि सञ्चालन हुन नसक्ने अवस्थामा वैकल्पिक विधिबाट सिकाई सुचारू गर्ने	
	१६	शिक्षकहरूका लागि आपत्कालीन शिक्षा सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यशाला सञ्चालन गर्ने	
	१७	अस्थाई सिकाई केन्द्रहरूमा छात्रा विद्यार्थीहरूमाथि हुन सक्ने हिंसा रोक्नका लागि सुरक्षा संयन्त्र निर्माण गर्ने	
७ दिन देखि १ महिना	१८	बालबालिकाहरूलाई विद्यालय फर्कने वातावरण बनाउन अभिभावकहरूसँग समुदायमा छलफल गर्ने	
	१९	विपद् प्रभावित विद्यार्थीहरूको लागि अवस्था र आवश्यकता अनुसार विद्यालय पोशाक, पाठ्यपुस्तक र स्टेसनरी सामग्रीहरू उपलब्ध गराउने	
	२०	विपद् प्रभावित समुदाय वा अस्थायी आश्रयस्थलमा महिला तथा किशोरीमाथि हुने हिंसाका गतिविधिलाई निगरानी राख्ने र विशेष संरक्षणको व्यवस्था मिलाउने	
	२१	विद्यालय आउने जाने बाटोहरू भत्किएको बिग्रिएको भए मर्मत गराउने	
	२२	बालबालिकाका लागि मनोरञ्जनात्मक क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्ने	
	२३	गम्भीर प्रकृतिको अवस्था बाहेक सामान्यत विपद्को घटना भएको १० दिन सम्ममा सिकाई सुचारू गर्ने प्रवन्ध गर्ने	
		विपद् पछिको आवश्यकता लेखाजोखा गरी संरक्षण तथा शिक्षा क्षेत्रको पुनर्निर्माण योजना तयार गर्ने	

३.३.६ जीविकोपार्जन तथा शीघ्र पुनर्लाभ विषय क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	जीविकोपार्जन, पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माण विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बसी अवस्थाको वारे छलफल गर्ने	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति

	२	विपदबाट क्षति भएका सडक संचार तथा विद्युत पूर्वाधार सूचारू गर्न पहल गर्ने	राहत व्यवस्थापन क्षेत्र
२४ घण्टा देखि ७ दिन	३	पुनर्स्थापनाका लागि आवश्यक पूर्वाधारहरूको आवश्यकता लेखाजोखा गर्ने	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
	४	अस्थायी आश्रयस्थलमा आधारभूत अस्थायी पूर्वाधार निर्माण गर्ने	आश्रयस्थल तथा राहत व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र
	५	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (IRA) को आधारमा तत्कालको लागि प्राथमिकता तय गर्ने।	
	६	आफ्नो घर फर्कन चाहने विस्थापितहरूलाई समुदायमा पुनर्स्थापित गर्ने प्रकृया तय गरि पुनर्स्थापित गर्ने	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
७ दिन देखि १ महिना	७	क्षेत्रगत विस्तृत लेखाजोखाको आधारमा क्षेत्रगत पुनर्स्थापन योजना तयार गर्ने	
	८	सामान्य क्षति भएका पूर्वाधार तथा संरचनाहरूको मर्मत सम्भार गरी सेवा सुचारू गर्ने	
	९	विपद् पछिको आवश्यकताको लेखाजोखाको आधारमा गाउँ पालिकाको पुनर्निमाण योजना तयार गर्ने	
	१०	पुनर्निमाण नसकिएसम्म पुनर्निमाणको कामलाई निरन्तरता दिने	

३.३.७ विपद् लेखाजोखा एवम् सूचना व्यवस्थापन विषय क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	आपत्कालीन लेखाजोखा तथा सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बस्ने	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति
	२	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (IRA) तुरुन्त सञ्चालन गरी खोज उद्धार उपचार र राहत व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति
	३	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (IRA) को सूचना सबै विषय क्षेत्रलाई उपलब्ध गराउने	सबै विषयगत क्षेत्र
	४	विपद्को प्ररम्भिक विवरण नगर आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रमा अद्यावधिक गर्ने	
	५	विपद्को क्षतिको विवरण नियमित अद्यावधिक गर्ने	

अनन्त कुमार गौतम

२४ घण्टा देखि ७ दिन	६	क्षेत्रगत प्रारम्भिक लेखाजोखाका लागि जनशक्ति परिचालन गर्ने	
	७	क्षेत्रगत लेखाजोखा विवरण उपलब्ध गराइ सबै विषयगत क्षेत्रलाई पुनस्थापन योजना बनाउन सहयोग गर्ने	
	८	विपद् प्रभावित क्षेत्रको बजारको लेखाजोखा (आवश्यक सामग्रीको उपलब्धता र प्रतिश्पर्धात्मक मूल्यको अवस्था) गर्ने	
७ दिन देखि १ महिना	९	विपद्को क्षतिको विवरण नियमित अद्यावधिक गर्ने	
	१०	विपद् पछिको आवश्यकताको लेखाजोखा गर्न विषयगत क्षेत्रलाई सहयोग गर्ने	सबै विषयगत क्षेत्र
	११	क्षेत्रगत पुनर्निर्माण योजना तयार गर्न विषयगत क्षेत्रलाई सहयोग गर्ने	सबै विषयगत क्षेत्र

खण्ड चार : स्वास्थ्य संकट पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

बागचौर नगरपालिकाले विगत दुई वर्षदेखि कोभिड १९ को विश्वव्यापी महामारीको कारण स्वास्थ्य संकट भोगीरहेको छ । त्यसैगरी यो नगरपालिका झाडापखाला, कुपेषाण आदीको उच्च जोखिममा रहेको छ । वर्षेनी बाढीका घटना हुने हुनाले बाढी पश्चात झाडापखाला लगायतको महामारी फैलिन सक्ने जोखिम रहेको छ । कोभिड १९ बाट यस नगरपालिकामा जम्मा ५८४ जना संक्रमित भएको र जिल्ला भित्र जम्मा २६ को मृत्यु भएको थियो । २०७९ जेष्ठ सम्ममा १२ बर्षमाथिका ८३ प्रतिशतले दुवै डोज खोप पाइसकेका छन् । कोभिडको पहिलो लहरमा नगरपालिकाका सबै वडामा सामुदायिक क्वारेन्टाइन र नगरमा एउटा क्वारेन्टिइन सञ्चालन गरिएको थियो । २५ साधारण बेडको अस्थायी कोभिड अस्पताल सञ्चालन गरिएको थियो । कोभिडका जटिल विरामीहरूलाई सुर्खत, नेपालगंज चौरजहारी जल्ला अस्पताल मा रेफर गरेको र निशुल्क एम्बुलेन्स सेवा उपलब्ध गराएको थियो । कोभिडको समयमा बागचौर नगरपालिकामा दुइ वटा एम्बुलेन्स सञ्चालनको व्यवस्था गरिएको थियो । दुइवटै एम्बुलेन्स कोभिड विरामीको लागि, प्रयोग गरीएको थियो । कोभिड १९ को रोकथाम तथा प्रतिकार्य गर्ने क्रममा नगरपालिकासँग

प्रतिकार्यको लागि स्पष्ट कार्ययोजना थिएन । यसको लागि जनशक्ति र सामग्री सहितको पूर्वतयारी पर्याप्त थिएन । थौरै जनशक्ति, स्वास्थ्य सुरक्षा सामग्रीको अपर्याप्तता र अक्सिजनको कमिका बावजुद कोभिड १९ को पहिलो र दोस्रो लहरको प्रतिकार्य गरिएको थियो ।

नगरपालिकाको स्वास्थ्य संरचना तथा स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रले अन्य विपद्को समयमा विपद्का कारण घइते भएकाहरूलाई तत्काल उपचार र स्वास्थ्य सेवालाई नियमित गर्नको लागि काम गर्दछ भने स्वास्थ्य संकटको अवस्थामा नगरको स्वास्थ्य संरचना तथा स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रले स्वास्थ्य संकटको रोकथाम नियन्त्रण र व्यवस्थापनको लागि अग्र स्थानमा रहेर काम गर्दछ । यसमा अन्य विषयगत क्षेत्रले आ आफ्नो क्षेत्रबाट सहयोग गर्दछन् । नगरमा हुनसक्ने स्वास्थ्य संकटलाई ध्यानमा राखी स्वास्थ्य संकट पूर्वतयारी एवम् प्रतिकार्यका देहायबमोजिमका क्रियाकलापहरु तय गरिएको छ ।

४.१ स्वास्थ्य संकट पूर्वतयारी कार्ययोजना

क्र.सं.	पूर्वतयारीका कार्यहरू	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग
१	नगरपालिकाकामा रहेका सबै स्वास्थ्य संस्था तथा हस्पिटलहरुको आपत्कालीन योजना तयार गर्ने गराउने	तत्काल	स्वास्थ्य संस्था	सबै स्वास्थ्य संस्था	स्वास्थ्य शाखा
२	नगरपालिका र वडा तहमा द्रुत प्रतिकार्य टोली गठन गर्ने	तत्काल	वडा	वडा कार्यालय	स्वास्थ्य शाखा
३	सबै स्वास्थ्य संस्थाहरुमा आपत्कालीन स्वास्थ्य प्रतिकार्य नमुना अभ्यास गर्ने गराउने	नियमित	स्वास्थ्य संस्था	सबै स्वास्थ्य संस्था	स्वास्थ्य शाखा
४	नगरपालिका मातहत रहेका अस्पताल तथा स्वस्थ्य संस्थाहरूको सेवा, वेड क्षमता अध्यवधिक गर्ने	तत्काल	नगरपालिका	सबै स्वास्थ्य संस्था	स्वास्थ्य शाखा
५	नगरपालिकाका विभिन्न स्वास्थ्य संस्थामा रहेका स्वास्थ्य जनशक्तिको विवरण अद्यवधिक गर्ने	तत्काल	नगरपालिका	सबै स्वास्थ्य संस्था	स्वास्थ्य शाखा
६	नगरको स्वस्थ्य संकट सम्बन्धी विवरण स्वास्थ्य पाश्वचित्र र नगर आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रमा अद्यावधिक गर्ने प्रवन्ध गर्ने	२०७९	नगरपालिका	१	आपत्कालीन कार्य संचालन केन्द्र
७	महामारीजन्य स्वास्थ्य संकटको समयमा नगरपालिकाको सेवा सञ्चालन सम्बन्धि स्वास्थ्य प्रोटोकल तयार गर्ने	तत्काल	नगरपालिका	१	स्वास्थ्य शाखा

अनन्त कुमार गौतम
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

८	स्वास्थ्य संकटको समयमा नगरपालिकको स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि तयार गर्ने	तत्काल	नगरपालिका	१	स्वास्थ्य संस्थाहरु
९	महामारीको समयमा जनस्वास्थ्य सेवा (पोषण, खोप, सुरक्षित मातृत्व, बाल स्वास्थ्य, परिवार नियोजन) उपलब्ध गराउने कार्यविधि तयार गर्ने	तत्काल	नगरपालिका	१	स्वास्थ्य शाखा
१०	महामारीजन्य स्वास्थ्य संकटको समयमा विद्यालय तथा शैक्षिक संस्था सञ्चालन सम्बन्धी प्रोटोकल तयार गरी विद्यालय सञ्चालनको प्रवन्ध गर्ने	तत्काल	नगरपालिका	सबै शिक्षालय	संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र
११	उपचारको लागि विरामी रेफर गर्नको लागि रेफरल पद्धति र रेफरल हस्पिटलको व्यवस्था गर्ने	तत्काल	नगरपालिका	सबै स्वास्थ्य संस्थाहरु	स्वास्थ्य संस्थाहरु
१२	महामारी खासगरी डेंगु प्रकोप क्षेत्र नक्शांकन गरी लामखुट्टे निर्मुल गर्ने काम गर्ने	तत्काल	नगरपालिका	१२	खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्र, वडा कार्यालय
१३	अग्रपंतिमा काम गर्ने स्वास्थ्य तथा सुरक्षा कर्मीको लागि व्यक्तिगत सुरक्षाका सामग्रीहरूको प्रवन्ध गर्ने	तत्काल	नगरपालिका	सबै वडा	स्वास्थ्य संस्थाहरु
१४	सबै कर्मचारीहरुलाई सुरक्षा प्रोटोकलको जानकारी गराउने	तत्काल	नगरपालिका	सबै स्वास्थ्य संस्था	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति
१५	महाब्याधिको समयमा बाहिरबाट आउने मानिसहरूलाई राख्न होल्डिङ् सेन्टर तथा क्वारेन्टिनको प्रवन्ध गर्ने	अत्यावश्यक समयमा	नगरपालिका	आवश्यकता अनुसार	बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र
१६	नगपालिकामा बनाइएका आपत्कालीन आश्रयस्थलहरु महामारीको समयमा क्वरेन्टीन तथा आइसोलेसन केन्द्रको रुपमा संचालन गर्न सकिने गरी तयार गर्ने	अत्यावश्यक समयमा	नगरपालिका	सबै वडा	अस्थायी आश्रयस्थल तथा बन्दोवस्ती क्षेत्र
१७	महामारीको समयमा सार्वजनिक यातायात सञ्चालन सम्बन्धी प्रोटोकल तयार गर्ने	तत्काल	नगरपालिका	१	यातायात कम्पनी तथा व्यवसायी समित
१८	महामारीको समयमा आर्थिक क्षेत्र तथा बजार सञ्चालन सम्बन्धि प्रोटोकल तयार गर्ने	तत्काल	नगरपालिका	१	उद्योग वाणिज्य संघ

१९	नगरपालिकामा रहेका स्वास्थ्य संस्थामा सर्पदंश उपचारको प्रवन्ध गर्ने	२०७८ साउन	नगरपालिका	१	स्वास्थ्य संस्थाहरु
२०	स्वास्थ्य संकट तथा महामारी नियन्त्रण र व्यवस्थापन सम्बन्धि स्वस्थ्यकर्मी सुरक्षाकर्मी र द्रुत प्रतिकार्य टोलीलाई तालिम दिने	२०७८ साउन	नगरपमलिका	१	स्वास्थ्य संस्थाहरु

४.२ स्वास्थ्य संकट प्रतिकार्य कार्ययोजना

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	नगरपालिका क्षेत्रभित्रको सबै वा कुनै वडामा तीव्र गतिमा महामारी फैलिएमा वा अन्य स्वास्थ्य संकटको अवस्था आएमा स्वास्थ्य सेवा ऐन २०७५ बमोजिम स्वास्थ्य संकटग्रस्त क्षेत्र घोषणा गर्ने	जिल्ला प्रशासन कार्यालय
	२	संकटग्रस्त क्षेत्रमा तत्काल प्रतिकार्यको लागि द्रुत प्रतिकार्य टोली (Rapid Response Team - RRT) परिचालन गर्ने	खोज उद्धार विषयगत क्षेत्र
	३	स्वास्थ्य संकटग्रस्त क्षेत्र घोषणा गरिएको क्षेत्र एवम् अवधिमा स्वास्थ्य सम्बन्धी प्रोटोकल पूर्ण रुपमा पालना गर्ने / गराउने	सुरक्षा निकाय
	४	उच्च संक्रामक महामारी फैलिएको अवस्थामा नगरपालिका प्रवेश गर्ने नाकाहरुमा कडाई गरी स्क्रिनिङ र क्वारेन्टिनको व्यवस्था गर्ने	सुरक्षा निकाय
	५	संक्रमितको कन्ट्र्याक ट्रेसिङ् परीक्षण गरी आइसोलेसन र उपचारको प्रवन्ध गर्ने	स्वास्थ्य संस्थाहरु
	६	अस्पताल तथा स्वस्थ्य संस्थाहरू नियमित निसंक्रमित गर्ने	स्वास्थ्य संस्थाहरु
२४ घण्टा देखि ७ दिन	७	सार्वजनिक ठाउँहरुमा IEC (Information Education and Communication) का माध्यमहरु जस्तै; पोस्टर पम्प्लेल्ट, सार्वजनिक सूचना मार्फत महामारीको कारक, सर्ने तरिका र रोकथामका बारेमा समुदायलाई सचेत गराउने	संचार माध्यम
	८	महामारीजन्य विपद्को लागि सामान्य विरामी र संक्रितहरुको लागि छुट्टाछुट्टै एम्बुलेन्सको प्रवन्ध गर्ने	स्वास्थ्य संस्थाहरु, एमबुलेन्स संचालक
	९	स्वास्थ्य संकटको समयमा पूर्ण रुपमा सुरक्षा उपाय सहित नियमित स्वस्थ्य सेवा संचालन गर्ने	स्वास्थ्य शाखा, स्वास्थ्य संस्थाहरु

अनन्त कुमार गौतम
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

	१०	अन्य विपद्को कारणबाट फैलिनसक्ने महामारी निन्त्रणको लागि तयारी रहने	अन्य क्षेत्रहरु
७ दिन देखि १ महिना	११	एक हप्ताको अवस्था विश्लेषण गरी परिस्थितिको आधारमा एक महिनाको लागि कर्ययोजना तयार गर्ने	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
	१२	संक्रमण रोकथाम तथा नियन्त्रण कार्यलाई निरन्तरता दिने	अन्य क्षेत्र
	१३	जनस्वास्थ्य सेवा (पोषण, खोप, सुरक्षित मातृत्व, बाल स्वास्थ्य, परिवार नियोजन) सुरक्षित तरीकाले नियमित संचालन गर्ने प्रवन्ध मिलाउने	स्वास्थ्य संस्थाहरू
	१४	स्वास्थ्य संकट नियन्त्रण तथा सुरक्षा सम्बन्धी सन्देशमूलक सामग्रीहरू निमित प्रसारण गर्ने	सञ्चार माध्यम
	१५	परिस्थितिको नियमित मूल्याङ्कन गरी स्वास्थ्य संकटलाई निरन्तरता दिने वा हटाउने कुराको निर्णय गर्ने	नगर विपद् व्यवस्थापन समिति

खण्ड पाँच : कार्यान्वयन अनुगमन तथा सिकाई योजना

५.१ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको कार्यान्वयन रणनीति

१. यस स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको कार्यान्वयनका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४; नियमावली २०७६ तथा स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५; र यस योजनामा प्रवन्ध भए बमोजिमका आवश्यक संस्थागत संरचना तयार गरिनेछ ।

२. नगरपालिकाको चालु आर्थिक वर्षको विपद् व्यवस्थापन शिर्षकको बजेटबाट प्राथमिकताका आधारमा कार्यान्वयनको शुरूवात गरिनेछ । क्रमश: आगामी वर्षको वार्षिक कार्यक्रममा यस योजनाको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक श्रोत व्यवस्थापन गरिनेछ ।

३. विकास साझेदार संस्थाहरू (द्विपक्षीय, बहुपक्षीय, संयुक्त राष्ट्रसंघ अन्तर्गतका निकायहरू र रेडक्रस अभियान) बाट प्राप्त हुने सहायतालाई यस योजनाको कार्यान्वयनको लागि परिचालन गरिनेछ ।

४. निजी तथा व्यावसायिक क्षेत्रको व्यवसायिक सामाजिक उत्तरदायित्व र अन्य पहल मार्फत निजी क्षेत्रको सहभागिता र सहायता विपद् पूर्वतयारीको लागि परिचालन गरिनेछ ।

५. नगरपालिकामा रहेका सामाजिक तथा सामुदायिक संस्थासँग भएको भौतिक, सामाजिक, आर्थिक तथा मानवीय श्रोतलाई यस योजनाको कार्यन्वयनको लागि एकिकृत रूपमा परिचालन गरिनेछ ।

६. यस विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाले निर्दिष्ट गरेका विपद् जोखिम न्यूनिकरण र पूर्वतयारीका गतिविधिहरूलाई नगरपालिकाले सञ्चालन गर्ने नगर योजना, विषयगत योजना तथा कार्यक्रमहरूसँग समायोजन तथा एकिकरण गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

७. यस योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि नगरपालिकाका उप प्रमुखको संयोजकत्वमा एक अनुगमन समिति रहनेछ । उक्त अनुगमन समितिले अनुगमन गरी नगर विपद् व्यवस्थापन समिति समक्ष प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नेछ ।

८. नगरपालिकाको वेवसाइटमा विपद् जोखिम व्यवस्थापन पोर्टल तयार गरी स्वास्थ्य संकट एवम् विपदबाट भएको क्षति तथा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी भएका गतिविधिहरू नियमित अद्यावधिक गरिनेछ ।

९. नगर विपद् व्यवस्थापन समितिले वर्षभरिको विपद्को अवस्था र गतिविधिलाई समेटेर नगर विपद् प्रतिवेदन सामान्य अवस्थामा वार्षिक रूपमा प्रकाशन गर्नेछ भने कुनै ठूलो विपद्को अवस्था आएमा आवश्यकता अनुसार प्रतिवेदनहरू प्रकाशित गरिनेछ ।

१०. यस योजनाको कार्यन्वयनबाट प्राप्त सिकाई तथा तत्कालीन आवश्यकताका आधारमा यस स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनालाई वार्षिक रूपमा अद्यावधिक गर्दै लगिनेछ ।

५.२ स्रोत साधनको व्यवस्थापन

विपद् एवम् स्वास्थ्य संकट प्रतिकार्यका लागि नरगपालिकामा उपलब्ध श्रोत साधनको विवरण अनुसूची ३ मा राखिएको छ यसको अतिरिक्त निम्म अनुसार स्रोत साधन उपकरणको आवश्यकता आँकलन गरिएको छ ।

तालिका १२: स्रोत साधन तथा उपकरण आवश्यकता लेखाजोखा

विषयक्षेत्र	आवश्यक स्रोत, साधन/उपकरण	थप सङ्ख्या वा परिमाण	अनुमानित रकम (रु हजारमा)
समन्वय, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र			
प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्र			
आपत्कालीन आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री एवम् बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र			
खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन विषयगत क्षेत्र			
आपत्कालीन संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र			
विपद् लेखाजोखा एवम् सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र			
जीविकोपार्जन, पुनर्स्थापना तथा शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत क्षेत्र			

५.३ क्षमता विकास रणनीति र योजना

विपद् एवम् स्वास्थ्य संकट पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नका लागि दक्ष स्रोत व्यक्ति तथा संस्थाहरूको सहयोगमा नगरपालिका तथा विषयगत क्षेत्रको क्षमता विकासका लागि देहाय बमोजिमका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरिनेछ:

तालिका १३: क्षमता विकास योजना

क्र.सं.	क्षमता विकास क्रियाकलापहरु	जिम्मेवारी	समयतालिका
१	स्वास्थ्य संकट तथा महामारी नियन्त्रण र व्यवस्थापन सम्बन्धि स्वस्थ्यकर्मी सुरक्षाकर्मी र द्रुत प्रतिकार्य टोलीलाई तालिम दिने	नगरपालिका स्तरिय विपद व्यवस्थापन शाखा	आ.ब. २०७९-२०८०
२	आधारभुत प्राथमिक उपचार तालिम	नेपाल रेडक्रस, स्वास्थ्य शाखा	आ.ब. २०७९-२०८०
३	आधारभुत खोज तथा उद्दार तालिम	नगरपालिका र रेडक्रस	आ.ब. २०७९-२०८०
४	Fire Fightening Training	रेडक्रस	आ.ब. २०७९-२०८०
५	Level A Training in disaster management Training	नगरपालिका र रेडक्रस	आ.ब. २०७९-२०८०
६	CADRE Training (विपदमा समुदायको प्रतिकार्यमा संलगनता)	नगरपालिका र रेडक्रस	आ.ब. २०७९-२०८०

५.४ अन्य निकायसँगको समन्वय र सहकार्य

१. नगरलिकाले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा प्रतिकार्यको लागि प्रमुख रूपमा नगरपालिकाभित्र र बाह्य गरी दुई प्रकारको समन्वय गर्नु पर्दछ । पालिकाभित्र पनि नगरपालिका मातहतका निकाय वा समितिबीच र अन्य सरकारी, गैरसरकारी, सामाजिक तथा निजी संस्थाहरूबीच समन्वय र सहकार्य गर्नुपर्ने हुन्छ । बाह्य समन्वयमा जिल्ला, प्रदेश र संघीय तहका सरकारी निकायहरूसँग र अन्य गैर सरकारी तथा सहयोगी निकाय तथा संस्थाहरूसँगको समन्वय पर्दछ ।

२. विषयगत क्षेत्रको अवधारणामा नगरपालिका भित्रका सम्पूर्ण विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यसँग सम्बन्धित संस्था तथा निकायहरू सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रको सदस्य रहनेछन् र उक्त संस्था तथा निकायहरूसँगको समन्वय र सहकार्यको जिम्मेवारी सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व गर्ने विषयगत समिति र यसका संयोजकको हुनेछ ।

३. जिल्ला, प्रदेश तथा संघीय तहका निकायहरूसँगको समन्वय, सुरक्षा निकायहरूसँगको समन्वय तथा नगरपालिका बाहिरका सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरू र दातृ निकायहरूसँगको समन्वयको जिम्मेवारी नगर प्रमुखको हुनेछ ।

४. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको लागि सम्पूर्ण सरकारी, गैरसरकारी, सामाजिक तथा निजी क्षेत्रको स्रोत परिचालन विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाअनुरूप नगरपालिकाको प्राथमिकता अनुसार एकद्धार नीति बमोजिम हुनेछ । संस्थागत समन्वय र सहकार्यको ढाँचा निम्न निम्नानुसार हुनेछ ।

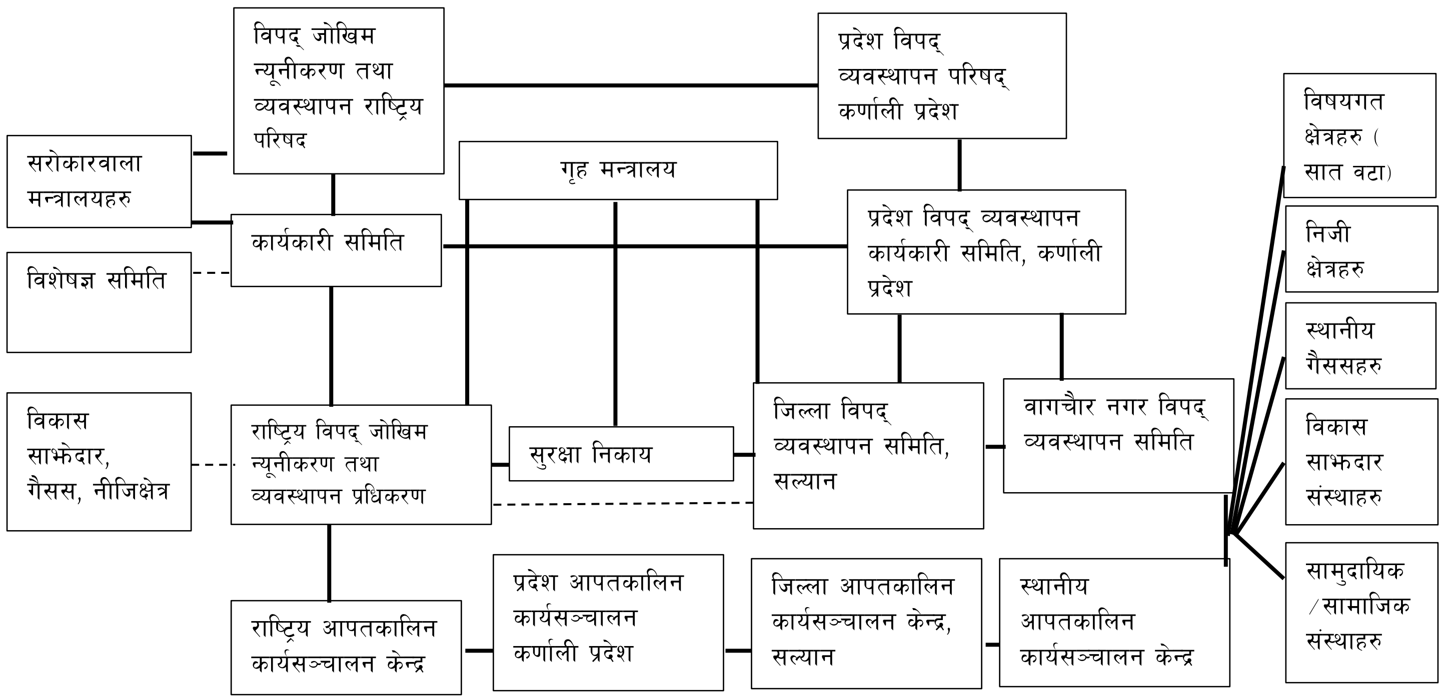

५.५ अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सिकाई

५.५.१ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति

स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि नगरपालिकाको उप प्रमुखको संयोजकत्वमा देहाय बमोजिमका सदस्यहरू रहेको एक अनुगमन समिति रहनेछ । सामान्य अवस्थामा यस अनुगमन समितिले पूर्वतयारी योजनाको कार्यान्वयनको वार्षिक रुपमा अनुगमन गरी नगर विपद् व्यवस्थापन समितिलाई प्रतिवेदन बुझाउनेछ । कुनै खास विपद् एवम् स्वास्थ्य संकटको अवस्थामा नियमित रूपमा समष्टिगत र विषय क्षेत्रगत प्रतिकार्य र पूर्वतयारीको अनुगमन गरी सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रलाई पृष्ठपोषण गर्नेछ । नगर विपद् व्यवस्थापन समितिले अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिका सदस्यहरुको मनोनयन गर्नेछ । यस अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिको सदस्यमा मनोनयन गर्दा राष्ट्रिय राजनीतिक दलका नगर समितिका प्रमुख नै नगरपालिकाको पदाधिकारी रहेको खण्डमा अर्को व्यक्ति मनोनयन गर्नु पर्नेछ । यसैगरी वडाध्यक्षहरूमध्येबाट मनोनयन गर्दा यस योजनाको विषयगत क्षेत्रको संयोजक नरहेका वडाध्यक्षमध्येबाट मनोनयन गर्नु पर्नेछ ।

तालिका १४: अनुगमन तथा मूल्यङ्कन समिति

क्र.सं.	भूमिका	संस्था	पद

१	संयोजक	बागचौर नगरपालिका	उप प्रमुख
२	सदस्य	बागचौर नगरपालिका	संयोजक - विधायन समिति
३	सदस्य	बागचौर नगरपालिका	संयोजक - सुशासन समिति
४	सदस्य	बागचौर नगरपालिका	संयोजक - आर्थिक समिति
५	सदस्य	राष्ट्रिय राजनीतिक दलका नगर समिति	प्रमुखहरु
६	सदस्य	समितिले तोकेका तीन जना	वडाध्यक्ष
७	सदस्य सचिव	नगरपालिका	आन्तरिक लेखा प्रमुख

५.५.२ लक्ष्य र सूचकहरू

यस नगरपालिकामा विपदबाट हुने क्षति तथा नोक्सानी घटाउन प्रभावितहरुलाई उचित मानवीय सहायता समयमै उपलब्ध गराउने तथा विपद् एवम् स्वास्थ्य संकट प्रतिकार्य प्रभावकारी बनाउने र प्रभावकारी प्रतिकार्यको लागि समष्टिगत तथा विषयगत क्षेत्रको पूर्वतयारी सुदृढ गर्ने यस कार्ययोजनाको उद्देश्य रहेकोले यस योजनाको कार्यान्वयनबाट उपयुक्त उद्देश्य प्राप्तिमा प्रगति अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि समष्टिगत र विषय क्षेत्रगत तथा पूर्वतयारी र प्रतिकार्यका देहाय बमोजिमका सूचकहरू निर्धारण गरिएको छः

क्र.सं.	सूचकहरु (पूर्वतयारीका लागि)	अवधि
१. सामान्य पूर्वतयारी		
१	नगर आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र सञ्चालन भएको	
२	खोज उद्धार तथा राहत सामग्रीको भण्डारण मौज्दात रहेको	
३	वडामा सामुदायिक प्रथम उद्धारकहरू तयार भएको	
४	विपद् सम्बन्धी विवरण नगरपालिकाको वेभसाइटमा अपडेट गर्ने वेभ पोर्टल सञ्चालन भएको	
५	विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना वार्षिक रूपमा अद्यवधिक भएको	
२. समन्वय, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र		
१	खोज उद्धार तथा प्राथमिक उपचार सामग्रीको विवरण	
२	समन्वय बैठकको निर्णय पुस्तिका	
३	वडा तहको खोज उद्धार कार्यदलको विवरण	
३. प्राथमिक उपचार स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्र		
१	प्रत्येक वडामा तालिम प्राप्त प्राथमिक उपचारकको विवरण	
२	स्वास्थ्य संस्थामा राखिएको औषधिको बफर स्टकको अद्यावधिक विवरण	
३	स्वास्थ्य संस्थाहरूको आपत्कालीन योजना	
४. अस्थायी आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री र राहत व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र		
१	कम्तिमा ५०० घर परिवारलाई पुग्ने न्यूनतम मापदण्ड अनुसारको आवश्यक गैर खाद्य सामग्रीहरूको भण्डारण	
२	आपत्कालीन समयमा खाद्यान्न आपूर्तिको लागि स्टयण्डबाई सम्झौता भएको	
३	प्रत्येक वडामा अस्थायी आश्रयस्थलको पहिचान भएको	

४	अस्थायी आश्रयस्थलको लागि भवन निर्माण भएको वा आश्रयस्थल निर्माणका समग्रीहरूको बन्दोबस्त भएको	
५	आपत्कालीन प्रयोजनका लागि यातायात संचार तथा बन्दोबस्तीका सामाग्रीहरूको व्यवस्था भएको	
५. खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्छता प्रवर्धन विषयगत क्षेत्र		
१	आपत्कालीन सरसफाई र स्वच्छता सम्बन्धी सामग्रीहरूको भण्डारण गरिएको	
२	पहिचान गरिएका आपत्कालीन आश्रयस्थलमा खानेपानी आपूर्तिको स्रोत र माध्यम तयार गरिएको	
३	सरसफाइ र स्वच्छता सम्बन्धी सूचना तथा सञ्चार सामग्रीहरू तयार भई प्रसारण गरिएको	
६. संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र		
१	शिक्षा क्षेत्रको सिकाई निरन्तरता योजना तयार भएको	
२	विद्यालय सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्थापन समिति र प्रअलाई अभिमुखीकरण गरिएको	
३	सबै विद्यालयमा विद्यालय विपद् व्यवस्थापन समिति र कार्यदल गठन भएको	
४	विद्यालय र नगरपालिकामा नियमित कृतिम घटना तथा सिमुलेसन अभ्यास भएको	
७. विपद् लेखाजोखा तथा सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र		
१	नगरपालिकामा विपद् लेखाजोखा टोली तयार भएको	
२	क्षेत्रगत लेखाजोखा फारम तयार भएको	
३	विपद् लेखाजोखा टोलीलाई विपद् लेखाजोखा सम्बन्धी तालिम दिइएको	
४	नगर आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रको विपद् सूचना संकलन व्यवस्थापन र प्रसारण प्रक्रिया तय भएको	
८. जीविकोपार्जन, पुनर्स्थापन तथा पुनर्निर्माण विषयगत क्षेत्र		
१	पहिचान गरिएका आश्रयस्थलमा सडक, खानेपानी तथा सरसफाई पूर्वाधार तयार भएको	
२	प्रत्येक वडामा आपत्कालिन प्रयोजनको लागि हेलिप्याड निर्माण भएको	
३	पूर्वाधारहरू विपद् जोखिमबाट सुरक्षित बनाइएको	
९. स्वस्थ्य संकट पूर्व तयारी		
१	नगरपालिका र वडामा द्रुत प्रतिकार्य टोली (RRT) गठन भएको	
२	नगरका सबै स्वास्थ्य संस्थाको आपत्कालीन योजना बनेको	
३	नगरपालिकाको स्वास्थ्य संकटको समयको लागि स्वास्थ्य प्रोटोकल बनेको	
४	आपत्कालीन समयको लागि औषधिको बफर स्टक राखिएको	
५	स्वास्थ्यकर्मी तथा द्रुत प्रतिकार्य टोलीलाई स्वास्थ्य संकट व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम दिइएको	

क.सं.	सूचकहरु (प्रतिकार्यका लागि)	अवधि
१. समन्वय, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र		

अनन्त कुमार गौतम
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

१	खोज उद्धार कार्यको विवरण	
२	खोज उद्धार टोलीको परिचालन	
३	आकस्मिक बैठक निर्णय पुष्तिका	
२. प्राथमिक उपचार स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्र		
१	प्राथमिक उपचार सेवा प्राप्त गरेको जनसंख्या	
२	पोषणयुक्त खानेकुरा उपलब्ध भएको जनसंख्या	
३	स्वास्थ्य क्षेत्रको पुनर्स्थापन तथा पुर्निर्माण योजना	
३. अस्थायी आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री र राहत व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र		
१	विपदबाट विस्थापित परिवारलाई अस्थायी आश्रयस्थल उपलब्ध गराएको विवरण	
२	प्रभावित परिवारलाई खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री उपलब्ध गराएको विवरण	
३	प्रभावित परिवारलाई राहत सामग्री उपलब्ध गराएको विवरण	
४. खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन विषयगत क्षेत्र		
१	मापदण्ड अनुसार खानेपानी उपलब्ध भएको परिवार	
२	प्रभावित समुदाय तथा आश्रयस्थलमा मापदण्ड अनुसारको सरसफाईको प्रवन्ध	
५. संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र		
१	अस्थायी सिकाइ केन्द्रहरूको विवरण	
२	वैकल्पिक सिकाइ सञ्चालन भएको विवरण	
३	शिक्षा क्षेत्रको पुनर्निर्माण योजना	
६. विपद् लेखाजोखा तथा सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र		
१	द्रुत लेखाजोखा प्रतिवेदन (कुनै विपद् विशेष)	
२	क्षेत्रगत विस्तृत लेखाजोखा प्रतिवेदन (कुनै विपद् विशेष)	
३	नगर आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रमा विपद् सम्बन्धी विवरण अद्यावधिक भएको	
७. जीविकोपार्जन, पुनर्स्थापन तथा पुनर्निर्माण विषयगत क्षेत्र		
१	विपदबाट क्षति भएका पूर्वाधारको मर्मत भएको	
२	जीविकोपार्जन सहायता प्राप्त गरेका परिवारको विवरण	
३	क्षेत्रगत पुनर्स्थापन तथा पुनर्निर्माण योजना	
८. स्वस्थ्य संकट प्रतिकार्य		
१	द्रुत प्रतिकार्य टोली परिचलन गरिएको	
२	स्वास्थ्य संकटको समयमा स्वास्थ्य सेवा प्राप्त गरेको जनसङ्ख्या	
३	स्वास्थ्य संकट निन्त्रण व्यवस्थापनको अभ्यास	

अनन्त कुमार गौतम
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची-१ : स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिमा विद्यमान पदाधिकारीहरूको विवरण

क्र.सं.	नामथर	पद	आवद्ध निकाय/कार्यालय/संस्था	सम्पर्क नम्बर

अनन्त कुमार गौतम
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची-२ : सरोकारवाला निकायको पहिचान तालिका

क्र.सं.	संलग्न विषयगत क्षेत्र	निकाय वा कार्यालयको नाम	कार्यरत प्रदेश/जिल्ला/गाउँ / नगरपालिका	सम्पर्क व्यक्तिको नाम र पद	सम्पर्क विवरण (फ्याक्स, फोन, इमेल)	कैफियत
१		बागचौर नगरपालिका	नगर पालिका	डिल्ली बहादुर घर्ती विपद फोकल पर्सन	९८४४९१२५८६	
		इलाका प्रहरी कार्यालय				
		नेपाल रेड्क्रस सोसाइटी	बागचौर उपशाखा	टोप बहादुर डि सी		
		उद्योग बाणिज्य संघ	बागचौर			
		कृषि शाखा	बागचौर नगरपिलका	हिरा देवी रोकाय		
		पशु विकास शाखा	बागचौर नगरपिलका	टेक बहादुर बस्नेत		
२		स्वास्थ्य शाखा	बागचौर नगरपिलका	हरि बहादुर कठायत		
		बहुक्षेत्रीय पोषण योजना	बागचौर नगरपिलका			
		स्वास्थ्यको लागि सक्षम प्रणाली	बागचौर नगरपिलका	हरिलाल ढकाल		
३		सुआहरा दोस्रो	बागचौर नगरपिलका	निम बहादुर के सी		
		आसमान	बागचौर नगरपिलका	बिनोद कुमार शर्मा		

अनन्त कुमार गौतम
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची-३ : विषयगत क्षेत्रको विवरण

(यस अनुसूचीले कुन कुन वषयगत क्षेत्रमा को को सदस्य रहन्छन् त्यस अनुसार वषयगत क्षेत्र गठन गर्न सहयोग गर्नेछ)

१. समन्वय, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र

क्रसं	भूमिका	संस्था	पद
१	संयोजक	नगरपालिका	नगर प्रमुख
२	सह – संयोजक	नगरपालिका	नगर उप प्रमुख
३	सदस्य	नगरपालिका	संयोजक सबै विषयगत क्षेत्र
४	सदस्य	नगरपालिका	सूचना अधिकृत
५	सदस्य	नगरपालिका	विपद् सम्पर्क व्यक्ति
६	सदस्य	इलाका प्रसाशन कार्यालय	प्रमुख
७	सदस्य	सशस्त्र प्रहरी बल	प्रमुख
८	सदस्य	नेपाल प्रहरी	प्रमुख
९	सदस्य	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	सभापति (स्थानीय उप शाखा)
१०	सदस्य	वागचौर उद्योग बाणिज्य संघ	अध्यक्ष
११	सदस्य	नेपाल पत्रकार महासंघ	प्रतिनिधि
१२	सदस्य सचिव	नगरपालिका	प्रमुख प्रशसकीय अधिकृत

२. प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्र

क्रसं	भूमिका	संस्था	नाम
१	संयोजक	नगरपालिका	संयोजक - सामाजिक विकास विषयगत समिति
२	सदस्य	अस्पताल (नगरमा भएका सबै)	प्रमुख
३	सदस्य	स्वस्थ्य चौकी (नगरमा भएका सबै)	प्रमुख
४	सदस्य	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	प्रतिनिधि
५	सदस्य	स्वास्थ्य क्षेत्रमा काम गर्ने संस्था	प्रतिनिधि
६	सदस्य	पोषण क्षेत्रमा काम गर्ने संस्था	प्रतिनिधि
७	सदस्य	एम्बुलेन्स सेवा संचालन गर्ने संस्था	प्रतिनिधि
८	सदस्य सचिव	नगरपालिका	प्रमुख - स्वास्थ्य शाखा

३. अस्थायी आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री र राहत व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र

क्रसं	भूमिका	संस्था	पद
१	संयोजक	नगरपालिका	संयोजक - वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति
२	सदस्य	नगरपालिका	प्राविधिक शाखा प्रमुख इन्जिनियर
३	सदस्य	नगरपालिका	कृषि शाखा प्रमुख
४	सदस्य	नगरपालिका	पशु शाखा प्रमुख
५	सदस्य	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	प्रतिनिधि
६	सदस्य	सामुदमिक वन उपभोक्ता महासंघ	नगर अध्यक्ष
७	सदस्य	उद्योग बाणिज्य संघ	नगर अध्यक्ष
९	सदस्य	यातायात व्यावसायी समिति	नगर अध्यक्ष
१०	सदस्य	सहकारी संघ	नगर अध्यक्ष
११	सदस्य सचिव	नगरपालिका	प्रमुख - खरिद इकाई

४. खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्छता प्रवर्धन विषयगत क्षेत्र

क्रसं	भूमिका	संस्था	पद
१	संयोजक	नगरपालिका	संयोजक – सामाजिक विकास विषयगत समिति
२	सदस्य	साना शहरी खानेपानी कार्यालय	प्रमुख
३	सदस्य	स्थानीय खानेपानी तथा सरसफाई समिति	अध्यक्ष
४	सदस्य	खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रमा काम गर्ने संस्था	प्रतिनिधि
५	सदस्य सचिव	नगरपालिका	प्रमुख -खानेपानी तथा सरसफाई शाखा

५. संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र

क्रसं	भूमिका	संस्था	पद
१	संयोजक	नगरपालिका	संयोजक – सामाजिक विकास समिति
२	सदस्य	नगरपालिका	संरक्षण शाखा प्रमुख
३	सदस्य	शिक्षक महासंघ	नगर अध्यक्ष
४	सदस्य	विद्यालय व्यवस्थापन समिति महासंघ	नगर अध्यक्ष

५	सदस्य	आमा समूह	प्रतिनिधि
६	सदस्य	किशोरी समूह	प्रतिनिधि
७	सदस्य	अपांग संजाल	प्रतिनिधि
८	सदस्य	बाल क्लव संजाल	प्रतिनिधि
९	सदस्य	दलित संघ	प्रतिनिधि
१०	सदस्य	शिक्षामा काम गर्ने संस्था	प्रतिनिधि
११	सदस्य	संरक्षणमा काम गर्ने संस्था	प्रतिनिधि
१२	सदस्य सचिव	नगरपालिका	प्रमुख -शिक्षा शाखा

६. विपद् लेखाजोखा तथा सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र

क्रसं	भूमिका	संस्था	पद
१	संयोजक	नगरपालिका	संयोजक– वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति
२	सदस्य	नगरपालिका	नगर आपत्कालिन कार्य संचालन केन्द्र प्रमुख
३	सदस्य	नगरपालिका	अन्य विषयगत क्षेत्रका सबै सदस्य सचिवहरू
४	सदस्य	विपद् तथा मानवीय सहायताका लागि काम गर्ने संस्था	प्रतिनिधि
५	सदस्य	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	प्रतिनिधि
६	सदस्य सचिव	नगरपालिका	सूचना प्रविधि अधिकृत

७. जीविकोपार्जन पुनर्स्थापन तथा पुनर्निर्माण विषयगत क्षेत्र

क्रसं	भूमिका	संस्था	पद
१	संयोजक	नगरपालिका	संयोजक– पूर्वाधार विकास समिति
२	सदस्य	नगरपालिका	सम्बन्धित वडाको वडाध्यक्ष
३	सदस्य	निर्माण ब्यावसायि संघ	अध्यक्ष
४	सदस्य	सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ	अध्यक्ष
५	सदस्य	पूनर्निर्माणमा काम गर्ने संस्था	प्रतिनिधि
६	सदस्य	जीविकोपार्जनमा काम गर्ने संस्था	प्रतिनिधि
७	सदस्य सचिव	नगरपालिका	प्रमुख -पूर्वाधार विकास शाखा

अनुसूची-४ : उपलब्ध स्रोत साधनहरूको विवरण

विषयक्षेत्र	स्रोत, साधन/उपकरण/जनशक्ति	सङ्ख्या वा परिमाण	भण्डारणस्थल/रहेको स्थान
समग्र व्यवस्थापन/ सूचना खोज तथा उद्धार	दमकल (आवश्यक औजार सेट सहित)	०	
	एक्साभेटर (जेसिवि)	१	
	लाईफ ज्याकेट	०	
	क्लाइम्बिङ डोरी	०	
	सेफ्टि हेल्मेट		
	रवर बोट		
	स्ट्रेचर		
	मेगा ह्याण्ड माइक		
	ईमर्जेन्सी टर्च लाईट		
	आगो निभाउने यन्त्र		
	साईरन		
	रवरको पञ्जा		
	थ्रो व्याग		
	प्राथमिक उपचार किट		
खाद्यान्न तथा कृषि	किटनाशक विषादी		
	चामल		
	नुन, तेल प्याकेट		
	फाष्टफुड प्याकेट		
	दाल		
स्वास्थ्य तथा पोषण	स्यानीटरी प्याड		
	इमेरजेन्सी किट		
	ह्याण्डवास तथा साबुन		
	पिपिई सेट/गाउन		
	सर्जिकल ग्लोब		
	स्यानीटाईजर		
	क्लोरिन पाउडर		

	मेडिसिन		
	आर.एल. बोटल		
	प्राथमिक उपचार बाकस/किट		
खानेपानी, सरसरफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन	पियुष		
	एक्वाट्याब		
	पि.ए.भाइल		
	पानी जाँच्ने किट		
	पाईप तथा फिटिङ्स		
	अस्थाई शौचालय सेट		
	सरसफाइ किट/सेट		
आपत्कालिन आश्रय तथा गैर खाद्य सामग्री क्वारेण्टाइन व्यवस्थापन	ईन्धनबाट चल्ने आरा/ह्याक्सा (Hacksaw)		
	खन्ती (सब्बल)		
	गैंति र वेल्चा सेट		
	एयर लिफ्ट ब्याग		
	त्रिपाल/टेन्ट		
	भाँडाकुँडा सेट		
	जस्तापाता		
जनशक्ति (खोज उद्धारकर्की तथा स्वास्थ्यकर्मी)	नगर द्रुत प्रतिकार्य टोली		
	वडा, समुदाय वा स्वास्थ्य संस्था स्तरीय द्रुत प्रतिकार्य टोली		
	स्वास्थ्यकर्मिहरू		
	नगर प्रहरी		
	नेपाल प्रहरी		
	शसस्त्र प्रहरी		
	नेपाली सेना		
	तालिम प्राप्त नेपाल रेडक्रस सोसाईटीका उद्दारकर्मिहरू		

नोटः स्रोत सामग्रीहरुको विषयक्षेत्रबाट प्राप्त विवरण अनुसार अभिलेख अद्यावधिक गर्ने कार्य विपद् व्यवस्थापन शाखाले नियमित रुपमा गर्नेछ।

अनुसूची-४: अनुगमन तथा मूल्याङ्कन फारम

क्रसं	प्राथमिकता प्राप्त पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य गतिविध	मुख्य जिम्मेवार निकाय समिति	कार्यान्वयनको अवस्था	कमि कमजोरी	सुझाव